

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Územní samospráva v ČR – přímá volba starostů

Bc. Sylva Hyšková

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Sylva Hyšková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Územní samospráva v ČR – přímá volba starostů

Název anglicky

Territorial Administration in the Czech Republic – the direct election of mayors

Cíle práce

Východiskem diplomové práce je diskuse o přímé volbě starostů v České republice. Cílem práce je v této souvislosti posoudit, zda je přímá volba starostů v normativním nastavení územní samosprávy českých municipalit vhodná, a popř. za jakých okolností. Dílčím cílem práce, který má vést ke splnění cíle hlavního, je popis formálního postavení starostů v samosprávě obcí, popis způsobu ustanovení starostů do funkce a dále popis zakotvení postavení a volby starostů obcí ve vybraných zemích Evropy. Dalším dílčím cílem je popis východisek k přímé volbě starostů, které pramení z postojů starostů vybraných municipalit.

Metodika

Objektem studia bude normativní nastavení pozice starostů v územní samosprávě v ČR a zároveň způsob jejich volby. Objektem studia budou hodnotové postoje vybraných starostů, které se týkají problematiky jejich formálního postavení a volby. Data k hodnotovým postojům starostů budou získána technikou focus group. Kritériem výběru respondentů bude velikost obce. Smyslem práce je získaná data zobecnit a posoudit na základě převládajícího názoru.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

starosta, územní samospráva, volby, přímá volba, obec, Zákon o obcích, hodnotový postoj, pravomoc

Doporučené zdroje informací

BALÍK, S. *Komunální politika : obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2908-4.

ČMEJREK, J. – BUBENÍČEK, V. – ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru : specifika politického života v obcích ČR*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5.

JŮPTNER, Petr, POLINEC, Martin a kol. *Evropská lokální politika 2*. 1. vyd. Praha: Institut politologických studií FSV UK, 2009. 413 s. ISBN 978-80-254-3510-6

JŮPTNER, Petr, POLINEC, Martin, ŠVEC, Kamil a kol. *Evropská lokální politika*. 1. vyd. Praha: Printia, 2007. 251 s. ISBN 978-80-254-1187-2

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Radek Kopřiva, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2016

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 10. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Územní samospráva v ČR – přímá volba starostů" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 3. 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Radkovi Kopřivovi, Ph.D. za odborné vedení a rady, které mi poskytl v průběhu zpracování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat starostům obcí, občanům a vedení Městského obvodu Plzeň 1, kteří jsou jmenováni v diplomové práci, za jejich ochotu a čas.

Územní samospráva v ČR – přímá volba starostů

Souhrn

Východiskem diplomové práce je diskuse o přímé volbě starostů v České republice. Cílem práce je v této souvislosti posoudit, zda je přímá volba starostů v normativním nastavení územní samosprávy českých municipalit vhodná, a popř. za jakých okolností. Dílčím cílem práce, který má vést ke splnění cíle hlavního, je popis formálního postavení starostů v samosprávě obcí, popis způsobu ustanovení starostů do funkce a dále popis zakotvení postavení a volby starostů obcí ve vybraných zemích Evropy. Dalším dílčím cílem je popis východisek k přímé volbě starostů, které pramení z postojů starostů vybraných municipalit.

Objektem studia bude normativní nastavení pozice starostů v územní samosprávě v ČR a zároveň způsob jejich volby. Objektem studia budou hodnotové postoje vybraných starostů, které se týkají problematiky jejich formálního postavení a volby. Data k hodnotovým postojům starostů budou získána technikou focus group. Kritériem výběru respondentů bude velikost obce. Smyslem práce je získaná data zobecnit a posoudit na základě převládajícího názoru. Práce bude zpracována ze tří politických úrovní a to diskuzí se starosty malých obcí s počtem obyvatel do 3000, dále s politiky městských obvodů a v neposlední řadě diskuzí v nejvyšších politických kruzích, v rámci České republiky.

Klíčová slova: starosta, územní samospráva, volby, přímá volba, obec, Zákon o obcích, hodnotový postoj, pravomoc

Territorial Administration in the Czech Republic – Direct Election of Mayors

Summary

The starting point of the diploma thesis is a discussion of the direct election of mayors in the Czech Republic. The aim of the thesis in this context is to assess whether the direct election of mayors is appropriate in the normative framework of territorial administration of Czech municipalities and if so, under what circumstances. A partial aim of the work, intended to lead to the fulfilment of the main aim, is the description of the formal role of mayors in the administration of municipalities, the description of the manner of appointment of mayors into their positions, as well as the description of the anchoring of the position and election of mayors of municipalities in selected European countries. Another partial aim is the description of starting points for the direct election of mayors, stemming from the attitudes of mayors of selected municipalities.

The subject of study will be the normative setting of the mayors' position in the regional administration in the Czech Republic and simultaneously the manner of their election. Another subject of study will be the attitudes of various mayors in relation to the issue of their formal position and election. The data on the mayors' attitudes will be obtained by the focus group technique. The criterion for the selection of respondents will be the municipality size. The purpose of the work is to generalize the data obtained and to assess it on the basis of the prevailing opinion.

Keywords: mayor, local government, elections, direct dialing, village, Municipalities Act, value attitude, competence mayor, local government, elections, direct dialing, village, Municipalities Act, value attitude, competence

Obsah

1 Úvod	10
2 Cíl práce a metodika.....	12
3 Literární rešerše.....	13
4 Právní zakotvení územní samosprávy v ČR.....	14
4.1 Definice samosprávy obcí dle Ústavy české republiky.....	14
4.2 Definice samosprávy obcí dle zákona č. 128/2000 Sb.....	14
4.3 Volby do zastupitelstev obcí	15
4.3.1 Specifika komunálních voleb.....	16
4.3.2 Komunální koalice v malých obcích	17
4.4 Specifikace orgánů obce	17
4.4.1 Zastupitelstvo obce	17
4.4.2 Rada obce.....	19
4.4.3 Starosta obce	20
4.4.4 Obecní úřad.....	20
4.4.5 Orgány zastupitelstva a rady obce	21
4.5 Diskuze o přímé volbě starostů v České republice	22
4.6 Možné argumenty pro a proti zavedení přímé volby starostů.....	25
5 Příklady zemí s přímou volbou starostů	28
5.1 Maďarsko	28
5.2 Polsko.....	29
5.3 Slovensko	29
5.4 Spolková republika Německo	30
5.5 Rakousko.....	33
6 Geografická a demografická charakteristika okresu Plzeň-sever	36
6.1 Poloha a rozloha okresu	36
6.2 Zemědělství a průmysl	36
6.3 Cestovní ruch	37
6.4 Doprava.....	37
7 Vlastní práce.....	38
7.1 Analýza vybraných respondentů	38
7.1.1 Zástupci obcí s počtem obyvatel do 3000	38
7.1.2 Zástupci městského obvodu Plzeň 1	40
7.1.3 Řadoví občané.....	42

7.2 Analýza expertních rozhovorů, v souvislosti s politologickými diskuzemi	43
7.2.1 Skupina zástupců obcí s počtem obyvatel do 3000	43
7.2.2 Zástupci městského obvodu Plzeň 1	48
7.2.3 Řadoví občané.....	50
8 Závěry z jednotlivých diskuzí	54
8.1 Dílčí závěr z první skupiny	54
8.2 Dílčí závěr z druhé skupiny.....	54
8.3 Dílčí závěr z třetí skupiny	55
9 Závěr	56
10 Seznam použitých zdrojů	59
11 Seznam tabulek	63

1 Úvod

Politika jako taková je nezbytnou součástí každého z nás. Zájmy a názory, které občané prostřednictvím své účasti při volbách vyjadřují, jsou brány jako názory a zájmy většiny ostatních občanů v podobných nebo totožných skupinách.

Komunální volby jsou zejména pro voliče v malých obcích volbami nejbližšími, nejosobnějšími a z pohledu volby starosty nejdůležitějšími. Svého starostu či hejtmana si pamatuje téměř každý občan dané vesnice či města, oproti tomu všechny vrcholné politiky dokáže vyjmenovat málokdo. Stejně tak má každý starosta či hejtman za svůj prioritní úkol spokojenost občanů.

V České republice je velké množství samostatných obcí a to šest tisíc dvě stě čtyřicet devět. V rámci evropských států je uvedený počet srovnatelný pouze se Slovenskem, Francií a Maďarskem. Z celkového počtu obyvatel České republiky žijí v obcích, které mají více než tři tisíce obyvatel, dvě třetiny obyvatel a to i přes to, že počet těchto obcí je pouhou desetinou ze všech obcí v ČR.

Následkem direktivních zásahů v minulém režimu, vzniklo velké množství samostatných obcí, tyto obce byly dříve nazývány „střediskové obce“. V tehdejší době, zejména v malých obcích, panoval proti těmto rozhodnutím poměrně velký odpor. Při první změně politických poměrů v České republice se obce urychleně osamostatnily.

Na základě stávajícího vymezení dle zákona o obcích č. 128/2000 Sb., § 2, kde je stanoveno, že každá nově vzniklá obec musí mít nejméně jeden tisíc obyvatel (Balík, 2009, s. 18), se nepředpokládá vznik dalších, nových obcí.

Vývoj správy v českých zemích

Dnešní stav a počátky samosprávy ve své základní podobě vznikly po roce 1848 v návaznosti na revoluční změny v rakouském císařství. Roky 1862 – 1918 jsou dokonce nazývány „Zlatým věkem české samosprávy“ (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 22).

15. 3. 1939 byl vývoj demokratické samosprávy násilně přerušena a důsledkem obsazení Československa fašisty, bylo nastolení protektorátu Čech a Moravy, po skončení války byl národními výbory zestátněn veškerý obecní majetek.

Zásadní proměna systému územní samosprávy nastala v roce 1990. Tzv. jednokolejný systém veřejné správy, kdy byla veškerá veřejná samospráva vykonávána jako státní správa, byl nahrazen systémem dvoukolejným (Balík, 2009, s. 61).

Obdobný systém, který byl uplatňován na přelomu 19. a 20. století, je používán i v současné době.

Mezi starostu, radu obce a zastupitelstvo obce jsou rozděleny pravomoci pevně zakotvené v zákoně 128/2000 Sb., Zákon o obcích. Tento systém byl shledán vyhovujícím a byl proto, spolu s vytvořením obecního zřízení, znovuobnoven v důsledku zásadních politických změn.

Vykonávání správy v obcích a krajích bylo svěřeno do oblasti samosprávy obcí a do samosprávy vyšších územně správních celků (krajů).

Účast voličů na samosprávě a následný proces voleb je upraven zákonem č. 491/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 130/2000 Sb. o volbách do krajských zastupitelstev.

2 Cíl práce a metodika

Východiskem diplomové práce je diskuse o přímé volbě starostů v České republice. Cílem práce je v této souvislosti posoudit, zda je přímá volba starostů v normativním nastavení územní samosprávy českých municipalit vhodná, a popř. za jakých okolností. Dílčím cílem práce, který má vést ke splnění cíle hlavního, je popis formálního postavení starostů v samosprávě obcí, popis způsobu ustanovení starostů do funkce a dále popis zakotvení postavení a volby starostů obcí ve vybraných zemích Evropy. Dalším dílčím cílem je popis východisek k přímé volbě starostů, které pramení z postojů starostů vybraných municipalit.

Objektem studia bude normativní nastavení pozice starostů v územní samosprávě v ČR a zároveň způsob jejich volby, dále hodnotové postoje vybraných starostů, které se týkají problematiky jejich formálního postavení a volby. Data k hodnotovým postojům starostů budou získána technikou focus group. Kritériem výběru respondentů bude velikost obce. Smyslem práce je získaná data zobecnit a posoudit na základě převládajícího názoru.

3 Literární rešerše

Základním prvkem při výkonu veřejné správy jsou obce. Integrují v sobě nejen volenou samosprávu, ale i přenesený výkon části státní správy na tzv. prvním stupni. Obecně se pro tyto činnosti používá pojem místní správa.

Místní správu a její organizaci je třeba pojímat v celém kontextu systému veřejné správy, její struktury, hierarchie a z toho plynoucích pravomocí. Samospráva je jakýmsi derivátem systému organizace státu, a rovněž tak politického systému. Vyváženost kontrolních a výkonných pravomocí je základem pro výkon místní správy a to včetně pravomoci vydávat regulační normy.

Základní modely organizace místní správy jsou analogické s modely vyvažování moci legislativní a exekutivní na centrální úrovni veřejné správy (Kuta, Pecháček, 2014).

Kladení většího důrazu na exekutivu představuje model přímé volby starosty. Přímá volba starostů posiluje jejich politickou autoritu a postavení. Mandát je silnější, na rozdíl od situace, kdy dochází ke zvolení starosty zastupitelstvem. Dochází zde k silné personifikaci odpovědnosti v osobě starosty. Z tohoto pohledu je tento model blízký prezidentskému systému např. ve Spojených státech amerických, nebo systémům, kde je dominantní postavení vlády vůči parlamentu (např. Spojené království).

Tomuto odpovídá i dikce právních norem, na základě kterých má starosta větší pravomoc, zejména v oblasti výkonu státní správy a při výkonu vyhlášek nebo jiných regulací, které jsou vyhlášeny zastupitelstvem.

Přímá volba starostů není v evropských zemích, které jsou blízké svými tradicemi, České republice, rozšířena. Více využívaným modelem je model kolektivní správy, kdy starosta vystupuje jako „první mezi rovnými“, je volen zastupitelstvem a jeho podpora vychází od většiny členů zastupitelstva. Ve skutečnosti je tedy vytvářen koaliční systém politické odpovědnosti většiny v zastupitelstvu a to se všemi důsledky, tedy i s případným odvoláním starosty. Důvody k tomu, aby byl tento krok učiněn, mohou být jednak věčné, tj. špatný výkon svěřených pravomocí, nebo jejich překročení, a jednak formálně politické - změna členů koalice (Kuta, Pecháček, 2014).

4 Právní zakotvení územní samosprávy v ČR

4.1 Definice samosprávy obcí dle Ústavy české republiky

Právní rámec je stanoven Ústavou ČR – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Územní samosprávou se Ústava české republiky zabývá v Hlavě sedmé, v člancích 99 až 105, kde definuje obec a její správu jako základní územní samosprávný celek, jako územní společenství občanů, kteří mají právo na samosprávu, obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku, je samostatně spravována zastupitelstvem, dále je také veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek a hospodáří na základě vlastního rozpočtu. Stát může zasahovat do její činnosti, pouze vyžaduje-li to ochrana zákona a jen způsobem, který je stanovený zákonem. Členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním, na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté a zákon stanoví, za jakých podmínek se vyhláší nové volby do zastupitelstev, před uplynutím funkčního období.

Působnost zastupitelstev je stanovena jen zákonem. Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech samosprávy, pokud nejsou zákonem svěřeny zastupitelstvu vyššího územně samosprávného celku. Zastupitelstva mohou v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky. Výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon (Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Z výše uvedeného je patrné, že Ústava České republiky se nezabývá přímo osobou starosty a to ani jako výkonného orgánu obce, ale pouze odkazuje na další zákony.

4.2 Definice samosprávy obcí dle zákona č. 128/2000 Sb.

Všechny obce České republiky mají vlastní samosprávu, rozhodují v rámci samostatné působnosti o svém majetku a o svých záležitostech. V čele obce stojí obecní zastupitelstvo, kdy početní velikost zastupitelstva je stanovena dle velikosti obce a počtu

obyvatel. Zastupitelstvo obce rozhoduje o konkrétních podnětech, potřebách obyvatel, ale i o hospodaření obce. Je nutné vést obec takovým způsobem, aby zde občané žili spokojený a plnohodnotný život.

Území obce a tedy i samospráva je vymezena katastrální hranicí obce. Právo na samosprávu je zakotveno v ústavě a dále podrobněji specifikováno v zákoně 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení). Obec jako samosprávný celek vytváří vlastní orgány, prostřednictvím kterých výkon samosprávy uskutečňuje. V rámci územní samosprávy jsou vydávány podzákoné právní předpisy, které jsou platné vždy jen na území dané obce (Hyšková, 2015).

4.3 Volby do zastupitelstev obcí

Česká republika je demokratickým politickým systémem. Volební právo zde má každý občan ČR, který dosáhl věku osmnácti let. Právě z toho důvodu, že v ČR platí demokratický systém voleb, má každý občan právo zvolit si kandidáta dle své svobodné vůle. Tito kandidáti pak občany zastupují po celou dobu jejich funkčního období, které trvá čtyři roky, a jejich prostřednictvím jsou zastupovány zájmy občanů obce. Občané se většinou rozhodují na základě volebních programů jednotlivých kandidujících stran, podle sympatií k jednotlivým kandidátům. Samostatně se také rozhodují, zda se voleb zúčastní či nikoliv. Toto můžeme nazvat volebním chováním voličů.

Volby jsou hlavním mechanismem zastupitelské demokracie a jejich prostřednictvím mají občané možnost vybrat vládnoucí politiky, kteří se budou podílet na chodu státu. Druhy demokratických voleb jsou přímé, nepřímé, rovné, tajné a všeobecné. V České republice se konají volby do zastupitelstev obcí, zastupitelstev krajů, do poslanecké sněmovny, senátu, evropského parlamentu a od roku 2013 mají občané možnost zvolit si přímou volbou prezidenta České republiky. Volby probíhají dle volebního zákona, kandidující osoba je do úřadu zvolena na volební období, které se dle typu voleb liší.

Účast občanů při volbách do obecního zastupitelstva ovlivňuje mnoho faktorů a vlivů. Obecně se dá říci, že dle výsledků voleb očekávají občané nějakou změnu, případně zlepšení. Při volbách do místních samospráv je účast zpravidla nejvyšší, vzhledem k tomu, že tyto volby se jich přímo dotýkají a mají přímou návaznost na jejich budoucí život v dané obci (Hyšková, 2015).

Volby jsou založeny na principu všeobecného, rovného a volebního práva. Existuje volební právo aktivní a pasivní, což znamená právo volit a být volen. Toto právo mají všichni občané, pokud splňují zákonem stanovené podmínky a neexistují žádné překážky k výkonu volebního práva. V České republice má právo jít volit každý občan, který dosáhl věkové hranice osmnácti let. Tato hranice platí pro volební právo aktivní, i pro volební právo pasivní. Rovnost volebního práva spočívá v tom, že jsou si všichni voliči rovni a to z hlediska váhy a počtu hlasů, kterými disponují. Největší motivací pro využití volebního práva je očekávání občanů, že na základě výsledků voleb vždy dojde ke změnám k lepšímu a že volit bude mít smysl (Čmejrek, 2010).

Komunální volby jsou v důsledku primárního vymezení autonomie obecní samosprávy v ústavním pořádku druhé nejdůležitější hned po sněmovních volbách. Volby jsou upraveny zvláštním volebním zákonem tak, že pro každou kategorii územních celků existuje speciální předpis, kde jsou určeny podmínky voleb, periodicita, volební systém a další atributy pro všechny subjekty, které jsou zahrnuty do dané kategorie. To tedy znamená, že všechny obce bez rozdílu velikosti vč. hlavního města Prahy jsou zahrnuty pod dikci společného volebního zákona – zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí (Valeš a kol., 2006). Řádné volby do zastupitelstev obcí se konají pravidelně, každé čtyři roky. Volby probíhají vždy tajně, dle zásady poměrného zastoupení. V komunálních volbách má možnost volit každý občan dané obce, který nejpozději v druhý den konání voleb dosáhl věku osmnácti let, nebo občan jiného státu, starší osmnácti let, pokud má v obci trvalý pobyt. Komunální volby jsou jedinými volbami, při kterých není možné vydat voličský průkaz (Hyšková, 2015).

4.3.1 Specifika komunálních voleb

Většina obcí v České republice náleží do kategorie menší velikosti obce. V obcích, kde je nižší počet obyvatel, existuje mezi občany a kandidáty do obecního zastupitelstva daleko větší osobní provázanost, než ve větších obcích, či městech. V malých obcích není pro občany podstatné, za jakou politickou stranu kandidát kandiduje, ale více přihlížejí k tomu, jak daného člověka znají osobně a jak na ně působí. Toto můžeme nazvat sousedským efektem. Velké politické strany a jejich ideologie nemají při komunálních volbách v malých obcích takový prostor jako ve velkých obcích či městech. Jedná se zde

především o vztahy zastupitelů mezi sebou a mezi zastupiteli a občany dané obce. Tyto vztahy nejsou politického charakteru (Hyšková, 2015).

4.3.2 Komunální koalice v malých obcích

Do zastupitelstev nejmenších obcí kandidují převážně nezávislí kandidáti jednotlivě, případně spolky nezávislých kandidátů. V malých obcích kandiduje téměř každý, kdo splňuje zákonem stanovené podmínky pro kandidaturu. Uzavírání koalic je převážně skryto a je založeno zejména na mimo politických vztazích, které mají spíše osobní ráz (Jüptner, 2004). Termín koalice je často používán pro spolupráci dvou stran, které mají převahu a protikladnou ideologii. Většinou se jedná o koalici dvoučlennou. Koalice však může být i vícečlenná, musí však naplňovat podmínku, že všechny strany jsou ideově protikladné a mimo koalici musí být více než jeden protivník. (Balík, 2006).

4.4 Specifikace orgánů obce

4.4.1 Zastupitelstvo obce

O složení zastupitelstva obce rozhodují v komunálních volbách její občané. Zastupitelstvo je základním orgánem samosprávy. Při určování počtu členů zastupitelstva se přihlíží k počtu obyvatel dané obce a k její velikosti z hlediska katastrální výměry. V tabulce je podrobně vidět, jaká je daná teorie v praxi (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

Tabulka č. 1 – počet členů zastupitelstva dle velikosti obce

Počet obyvatel	Počet volených členů zastupitelstva
do 500	5 až 15
od 500 do 3 000	7 až 15
od 3 000 do 10 000	11 až 25
od 10 000 do 50 000	15 až 35
od 50 000 do 150 000	25 až 45
nad 150 000	35 až 55

Zdroj: Zákon č. 128/2000 Sb.

V obcích, s počtem obyvatel menším než pět set, byla dříve možnost volby maximálně devíti členů zastupitelstva. Vzhledem k tomu, že podmínkou pro zřízení rady obce je minimální počet zastupitelů patnáct, nemohla být v těchto obcích rada obce zřízena (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010). Členem zastupitelstva obce se kandidát stává

na základě mandátu, který získává zvolením. Právoplatným zastupitelem se však stane až v okamžiku složení slibu zastupitele a to na ustavujícím zasedání zastupitelstva obce. Do doby okamžiku složení slibu, může daný zastupitel svůj mandát odmítnout. Slib musí být složen osobně a bez výhrad, pokud se tak nestane, stává se mandát neplatným. Funkce zastupitele obce je funkcí veřejnou a zastupitel je povinen ji vykonávat osobně. Zastupitel má dána základní práva a povinnosti zákonem č.128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení). Mezi tato práva patří právo předkládat návrhy k projednání, což je právem iniciativním a to jak zastupitelstvu obce, popřípadě radě obce, tak i zřízeným výborům a komisím. Dále má zastupitel možnost vznášet připomínky a dotazy k projednávaným věcem, tj. právo interpelační a v neposlední řadě má právo požadovat informace, tedy tzv. právo informativní, související s jeho funkcí (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2005; Balík 2009).

Zastupitelstvo obce má rozhodovací pravomoc ve věcech patřících do samostatné působnosti obce, tedy patřících do samosprávy. V rámci samosprávy rozhoduje zastupitelstvo například o územním plánu obce, schvaluje program rozvoje obce, závěrečný účet obce, rozpočet obce na kalendářní rok, rozpočtový výhled a dále může zřizovat mateřské nebo základní školy, případně peněžní fondy. Ze zvoleného zastupitelstva je zvolen starosta, místostarosta, členové rady, předseda povinně zřizovaných výborů, tedy finančního a kontrolního, případně předsedy výborů, které nejsou dle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení) povinné. Stejně tak, jako tyto předsedy zastupitelstvo volí, má právo je i odvolat a v případě organizací, které jsou obcí zřízené, má možnost je také zrušit (Hyšková, 2015).

Zastupitelstvo má povinnost sejít se na schůzi zastupitelstva obce minimálně čtyřikrát ročně, přičemž doba mezi jednotlivými zasedáními nesmí přesáhnout tři měsíce. Všechna zasedání zastupitelstva jsou veřejná, musí být řádně a včas oznámena veřejnosti na úřední desce obce a současně elektronicky na elektronické úřední desce, vždy minimálně sedm dní před konáním každého zasedání. Zasedání zastupitelstva řídí zpravidla starosta obce dle schváleného jednacího řádu zastupitelstva. Z každého zasedání zastupitelstva musí být pořízen zápis, který se vyhotovuje a zveřejňuje do deseti dnů po zasedání. Zápis musí být podepsán ověřovateli a starostou obce, případně místostarostou obce. Na zasedáních zastupitelstva jsou přijímána usnesení obce. Aby mohlo být usnesení přijato v jednotlivých bodech, je vždy třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných zastupitelů. Pokud by klesl počet členů na daném zasedání

zastupitelstva pod svoji polovinu nebo pod hranici pěti členů, nelze v jednání zastupitelstva nadále pokračovat a přijímat usnesení, neboť není usnášeníschopné (Hyšková, 2015).

4.4.2 Rada obce

Výkonným orgánem v rámci samostatné působnosti je také rada obce. Rada obce je odpovědná zastupitelstvu obce. Tvoří ji starosta, místostarosta nebo místostarostové a další členové z řad zastupitelstva. S poradním hlasem se jednání rady účastní tajemník obce, pokud je tato funkce zřízena. Počet členů rady je stanoven na minimálně pět a maximálně jedenáct, počet členů musí být vždy lichý. Povinnost zřízení rady obce vzniká ale až v okamžiku, kdy má obec minimálně patnácti členné zastupitelstvo. Pokud je počet zastupitelů nižší a rada obce není zvolena, vykonává její pravomoc starosta obce (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2005). V případě, kdy počet členů rady obce klesne pod pět a není v nejbližší době na tento počet doplněn, spadají pravomoci rady do pravomocí zastupitelstva obce (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2005; Balík, 2009).

Jednání rady obce jsou neveřejná a rada se schází dle potřeby. Aby bylo usnesení rady obce platné, je třeba, aby bylo schváleno nadpoloviční většinou členů rady. K tomu, aby mohla rada obce jednat, je nezbytná nadpoloviční přítomnost všech jejích členů. Z jednání rady obce je také pořizován zápis, který podepisuje starosta nebo místostarosta obce, případně další z členů rady.

Do činnosti rady obce patří příprava návrhů pro jednání zastupitelstva obce a zajišťování plnění usnesení, které zastupitelstvo schválilo. Rada obce má vyhrazenou pravomoc a to ve věci zajišťování hospodaření obce v souladu se schváleným rozpočtem, provádění rozpočtových opatření, dále vydávání nařízení obce nikoli však vyhlášek. Tyto pravomoci jsou radě určeny zákonem č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení). Další radě svěřenou pravomocí je kontrola komisí a výborů, které jsou v obci zřízeny, tyto výbory komise také ustavuje nebo ruší. Může rozhodovat o jmenování či odvolání vedoucích pracovníků jednotlivých odborů, určovat počet zaměstnanců úřadu a jejich pravomoci. Jinak řečeno *“rada obce zabezpečuje rozhodování ostatních záležitostí patřících do samostatné působnosti obce, pokud nejsou vyhrazeny zastupitelstvu obce, nebo pokud si jej zastupitelstvo obce nevyhradilo.”* (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2005).

4.4.3 Starosta obce

Starosta zastupuje obec navenek a dle současné platné právní úpravy je volen z řad zvolených zastupitelů stejně tak, jako místostarosta. Starosta a místostarosta mohou být voleni buď tajnou, nebo veřejnou volbou. Starosta je zodpovědný za výkon své funkce zastupitelstvu obce. Pravomoci starosty jsou vyhrazeny v zákoně č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení). Do těchto pravomocí patří řádné svolání zasedání zastupitelstva obce, vč. zajištění zákonem stanoveného zveřejnění o místě, čase a programu zasedání. Jednání zastupitelstva obce také zpravidla řídí a spolu s ověřovateli podepisuje zápis z tohoto jednání. Společně s místostarostou obce podepisuje nařízení a vyhlášky obce vydané v samostatné působnosti obce. Z pozice své funkce může navrhnout jmenování či odvolání tajemníka obce, pokud je tato funkce zřízena, ale pouze se souhlasem ředitele krajského úřadu. Mezi jeho další povinnosti patří informovat občany o působení obce a o jejím hospodaření. Starosta dále *“zabezpečuje výkon přenesené působnosti v obcích, kde není tajemník obecního úřadu, rozhoduje o záležitostech samostatné působnosti obce svěřených mu radou obce, plní další úkoly stanovené zákonem.”* Za jím podepsaná rozhodnutí nebo usnesení přebírá starosta obce plnou odpovědnost, stejně tak i zastupitelé, kdy tato odpovědnost je přesně vymezena v zákoně č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. Pokud starosta obce podá rezignaci na svoji funkci, je odvolán nebo v případě jeho smrti, nastupuje na jeho místo automaticky místostarosta obce a to do doby konání nejbližšího zasedání zastupitelstva, kde proběhne volba nového starosty. Tato volba může proběhnout také současně na zasedání zastupitelstva, na kterém starosta oznámil svoji rezignaci, případně na kterém byl odvolán (Hyšková, 2015).

4.4.4 Obecní úřad

Do obecního úřadu jsou rozhodnutím rady obce zařazeni zaměstnanci obecního úřadu. Obecní úřad může mít dle své velikosti a svých pravomocí, zřízeny radou obce odbory a oddělení. *“Obecní úřad tvoří starosta, místostarosta nebo místostarostové, tajemník obecního úřadu, je-li tato funkce zřízena a zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu.”* Obecní úřad v rámci své samostatné působnosti plní povinnosti uložené mu zastupitelstvem nebo radou obce, je nápomocen výborům a komisím obce v zákonem stanovených situacích dle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení), nebo zvláštním zákonem ČR (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010). Jak je zde již výše

uvedeno, starosta jmenuje, případně odvolává tajemníka obecního úřadu se souhlasem ředitele krajského úřadu. Tajemník je odpovědný ze své funkce starostovi obce, zodpovídá za plnění povinností obecního úřadu v rámci samostatné i přenesené působnosti. Dále se s hlasem poradním účastní zasedání zastupitelstva a rady obce. Tajemník nesmí být členem žádné politické strany ani hnutí (Čmejrek, 2008).

4.4.5 Orgány zastupitelstva a rady obce

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení) ukládá zastupitelstvu obce zvolit povinně dva výbory a to výbor finanční a kontrolní. Pokud ale v katastrálním území obce žije menšina, kdy její počet přesahuje 10% z celkového počtu obyvatel dané obce, musí být dle zákona obcí zřízen i výbor osadní. Předsedou těchto výborů je vždy člen zastupitelstva obce s výjimkou starosty, místostarosty a tajemníka. Všechny výbory musí být minimálně tříčlenné. Ostatní členové výborů mohou být zvoleni z řad občanů nebo zastupitelů s výjimkou zaměstnanců obecního úřadu, kteří se podílejí na rozpočtových a účetních pracích úřadu. Zřizování dalších výborů a kontrolních orgánů obce je na samostatném rozhodnutí rady, případně zastupitelstva a tyto jsou zřizovány jako iniciativní a kontrolní. Svá stanoviska a návrhy předkládají všechny výbory zastupitelstvu obce (zákon 128/2000 Sb. o obcích, obecní zřízení).

Finanční výbor

Členové finančního výboru kontrolují zejména nakládání s majetkem a financemi obce, dále mohou plnit úkoly, kterými jej pověří zastupitelstvo obce. Finanční výbor provádí kontrolu účetních dokladů, pokladní hotovosti a dalšího hospodaření, vždy po předchozím ohlášení, v souladu s plánem kontrol, který je schválen zastupitelstvem. Pouze u kontroly pokladní hotovosti lze provádět kontrolu neohlášeně. Z každé kontroly je sepsán zápis, který musí být odsouhlasen nadpoloviční většinou členů finančního výboru. Finanční výbor v rámci svých pravomocí nemůže zřizovat nápravu. Pouze předá svá doporučení zastupitelstvu obce, které rozhodne o případné nápravě. K zápisu se může vyjádřit kontrolovaná osoba, její vyjádření je připojeno k zápisu (zákon 128/2000 Sb. O obcích, obecní zřízení).

Kontrolní výbor

Kontrolní výbor kontroluje prioritně plnění usnesení zastupitelstva a rady obce, dodržování právních předpisů výbory a obecním úřadem. Předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva. Stejně jako finanční výbor má i kontrolní výbor lichý počet členů. Z kontroly je sepsán zápis, který musí být odsouhlasen nadpoloviční většinou členů kontrolního výboru. Své závěry a doporučení předá předseda kontrolního výboru zastupitelstvu. Ani kontrolní výbor nemá pravomoc k vydávání stanovisek, pouze doporučuje zastupitelstvu obce (zákon 128/2000 Sb. o obcích, obecní zřízení).

Zápisy obou výborů musí obsahovat seznam těch dokumentů, které byly předmětem kontroly, zjištěné chyby a nedostatky, návrhy na opatření k nápravě, počet přítomných členů výboru, případně další osoby, které byly přítomny kontrole. Zápis musí být podepsán všemi přítomnými členy výboru, v případě odmítnutí podpisu některého z členů je třeba toto odmítnutí odůvodnit. Usnesení je platné pouze v případě, kdy s ním vyslovila souhlas nadpoloviční většina všech členů výborů (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2005).

Komise

Komise jsou iniciativními a poradními orgány obce zřizované radou obce, jejichž návrhy jsou předkládány obecnímu úřadu. Předsedou komise může být pouze člověk, který prokáže odbornou způsobilost v té oblasti, kterou se komise zabývá. K přijetí usnesení komise je nutný souhlas nadpoloviční většiny všech jejích členů. Komise je zodpovědná radě obce, jako svému zřizovateli, v případě výkonu přenesené působnosti, je odpovědná starostovi obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010).

4.5 Diskuze o přímé volbě starostů v České republice

V rámci politických diskuzí byly zaznamenány úvahy a návrhy na zavedení přímé volby starosty v České republice.

Formální postavení starosty je definováno zákonem o obcích a tento zákon mu také stanovuje pravomoci a odpovědnosti. Starosta zastupuje obec navenek, jmenuje a odvolává, se souhlasem ředitele krajského úřadu tajemníka obecního úřadu a stanoví jeho plat podle zvláštních předpisů. Dále je zodpovědný za včasné objednání auditu hospodaření obce za uplynulý kalendářní rok. Plní úkoly zaměstnavatele podle zvláštních

předpisů, uzavírá a ukončuje pracovní poměr se zaměstnanci obce a stanoví jim plat. Ale pouze v případě, že není v obci tajemník obecního úřadu, dále jmenuje vedoucí jednotlivých odborů, odvolává je a stanoví jim plat, opět pouze v případě, není-li v obci zřízena rada obce. Po projednání s ředitelem krajského úřadu může svěřit příslušné komisi výkon přenesené působnosti v určitých věcech. Po Policii České republiky může požadovat spolupráci při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku. Je odpovědný za informování veřejnosti o činnosti obce, zabezpečuje výkon přenesené působnosti v obcích, kde není tajemník obecního úřadu a také rozhoduje o záležitostech v samostatné působnosti obce, které mu byly svěřeny radou obce. Také plní další úkoly stanovené zákonem o obcích a ostatními platnými zákony, plní úkoly jako statutární orgán zaměstnavatele podle zvláštních předpisů vůči uvolněným členům zastupitelstva a tajemníkovi obecního úřadu. Svolává a zpravidla řídí zasedání zastupitelstva obce a rady obce, podepisuje spolu s ověřovatelem zápisu zápis z jednání zastupitelstva obce a zápis z jednání rady obce. Spolu s místostarostou obce podepisuje vnitřní předpisy obce. Může pozastavit výkon usnesení rady obce, má-li za to, že je nesprávné. Věc pak předkládá k rozhodnutí zastupitelstvu obce na jeho nejbližším zasedání (Zákon 128/2000 Sb.).

V případech stanovených zvláštními zákony zřizuje starosta pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány obce, jmenuje a odvolává jejich členy. V případech stanovených zvláštními zákony vykonává zvláštní orgán obce s rozšířenou působností státní správu pro správní obvod obce s rozšířenou působností. To se nevztahuje na případy, kdy v čele zvláštního orgánu obce stojí na základě ustanovení zvláštního zákona starosta. Má právo užívat při významných příležitostech a občanských obřadech závěsný odznak. Primátor má právo užívat primátorské insignie (Zákon 128/2000 Sb.).

Přestože je téma přímé volby starosty diskutováno již delší dobu, nezdá se, že by některá z politických stran tuto volbu nějak výrazně podporovala, nebo činila nějaké kroky k jejímu zavedení.

Toto téma se průřezově objevuje mezi politickými subjekty ve větší či menší míře již od roku 2006. V tomto roce se stalo toto téma součástí Koaliční smlouvy mezi ODS, KDU-ČSL a SZ (Balík, 2009, s.76). Otázka přímé volby starosty byla zastupiteli politických stran diskutována již několikrát. K zavedení této volby se dokonce v roce 2010 zavázala vláda, která v tomto roce vzešla z voleb. I přes celkem pozitivní přístup k přímé

volbě ze strany samotných starostů v rámci anket a různých dotazníků vyjádřilo své souhlasné stanovisko vždy přes 50% dotázaných (Šaradín, 2011) nová, zákonná úprava dosud schválena nebyla.

Přímá volba starostů se snáze prosazuje v zemích s malými municipalitami, ve kterých nejsou dostatečně etablované politické strany, přičemž může být následně implementována postupně pro jednotlivé velikostní kategorie. Naopak pro politické strany v zastupitelských orgánech velkých měst bývá přímá volba starosty oslabením jejich vlivu a z tohoto důvodu se jí etablované či dokonce lokálně predominantní strany zpravidla brání (Jüptner, 2012, s. 236).

Stanislav Balík k přímé volbě starosty uvádí:

„Zásadním problémem debaty o přímé volbě starosty je skutečnost, že začíná od konce. Na místo, aby se nejprve řešilo, jaké postavení má starosta mít, jaké pravomoci mu mají být svěřeny, jak má být kontrolován apod., řeší se to, jak má být volen. Přitom stará politologická zásada říká, že charakteru volby musí odpovídat charakter pravomocí. V případě, že bude změněn pouze systém volby bez změny pravomocí, velmi pravděpodobně dojde k zablokování řady místních politických systémů v případech, že starosta nebude mít podporu nadpoloviční většiny zastupitelstva.“ (Balík, 2009, s. 76).

Celkově lze říci, že od roku 2002 do roku 2014, kdy se uskutečnily čtyři komunální volby, průběžně roste podíl starostů, kteří vzešli z vítězné strany, respektive klesá nerespektování imaginárního práva vítěze voleb. Například v roce 1994 více než třetinu obcí s rozšířenou působností řídil starosta z jiné, než vítězné strany. Naproti tomu po volbách v roce 2006 tomu tak bylo již pouze u necelých 19% měst a obcí. Ani podrobným zkoumáním není možné odhalit souvislost mezi velikostí obce a chováním zastupitelů při volbě. Ve velkých městech a stejně tak i v malých obcích se starostou stává vítěz nebo až několikátý kandidát v pořadí. Zastánci přímé volby starostů argumentují, že v malých obcích výše uvedené již dávno funguje. Tento argument nelze potvrdit jako pravdivý (Balík, 2009, s. 214).

Efektům přijímání přímé volby starosty je poukazováno na její atraktivitu a popularitu mezi voliči, kteří si od ní slibují posílení vlastní participace, odstranění politizace místní správy, odstranění malé transparentnosti a klientelismu. Ve velké většině se jedná o dlouhodobě opoziční strany, nebo neetablované, malé občanské politické strany,

pro které by byla přímá volba možností, jak narušit pozici etablovaných politických stran či jejich kartelu. (Jüptner, 2012, s. 236).

V rámci programového cíle vlády ČR č. 07.33 byla otevřena diskuze o přímé volbě starostů a o reformě samosprávy a Ministerstvu vnitra byl uložen úkol vypracovat srovnávací studie se zahraničními právními úpravami a politickým uspořádáním samospráv v rámci Evropské unie. Závěry studie se zkušenostmi ze zahraničních zemí téměř nevycházely a stěžejním podkladem se stala pouze situace na Slovensku. Výsledky analýzy se nejevily jako dostatečně objektivní a některé argumenty byly dokonce částečně vyvrátitelné. Přesto bylo na materiál nahlíženo jako na možný příspěvek do následujících diskuzí. Zdroj: Jüptner, Acta Politologica

Dalšími evropskými zeměmi, kde se volí starostové přímou volbou jsou také: Albánie, Kypr, Makedonie (Bývalá svazová republika Jugoslávie Makedonie), Portugalsko, Rumunsko, Bulharsko, Ukrajina, Slovinsko.

4.6 Možné argumenty pro a proti zavedení přímé volby starostů

Možné argumenty pro a proti ve vztahu k přímé volbě starostů spolu úzce souvisí. Jako nejčastější argument pro přímou volbu starostů je uváděna skutečnost, že lze oživit politickou participaci občanů na místní úrovni, protože představuje přímý vztah mezi voliči a samosprávou. Jako opačný argument proti přímé volbě starostů je uváděno, že starosta je především výkonným orgánem s převažujícími kompetencemi administrativní povahy, který by měl být při jejich výkonu především kontrolován (Pecháček, Kuta, 2014).

V systému přímé volby je politická kontrola starosty přenesena na občany a znesnadňuje sesazení starosty v případě, pokud by řádně nevykonával své povinnosti. Výkon veřejné správy tak může být, v důsledku starostovy nečinnosti, ohrožen (Deník Referendum 2012). Například ve slovenské právní úpravě je toto nebezpečí řešeno formou vytvoření mechanismu lidového hlasování o odvolání starosty, což ovšem vyžaduje výraznou aktivitu občanů. V této souvislosti je u slovenské úpravy zajímavostí, že pro volbu starosty je používán jednokolový systém relativní většiny. Pro tento systém není vyžadována opětovná účast voličů ve volbách v druhém kole. Výhoda přímé volby starostů je spatřována zejména v jednoznačném oddělení výkonu státní správy

a samosprávy na úrovni obcí v případě, je starosta samostatně odpovědný za výkon státní správy. V tomto případě naopak jeho neodvolatelnost zastupitelstvem a přímá odpovědnost voličům může zaručit nezávislost výkonu státní správy na základním stupni (Zákon 346/1990Z.z, o volbách do orgánov samosprávy obcí).

V České republice vznikají v souvislosti s možností zavedení přímé volby starosty výrazné politické nálady. Případné zavedení přímé volby si vyžádá zejména ústavní změnu (čl. 101) a následně změnu zákona č. 128/2000 Sb., o obecním zřízení. Nezbytná bude také úprava zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. Toto jsou pouze základní zákony, u kterých by bylo nutné provést úpravu. Například v Polsku, dle internetové sbírky zákonů, bylo nezbytně nutné změnit v souvislosti se zavedením přímé volby starostů sedmdesát dva zákonů. V České republice by toto číslo bylo jistě také vysoké, ale vše by se odvíjelo od vymezených pravomocí starosty (Pecháček, Kuta, 2014).

Jak již bylo zmíněno v úvodu, přímá volba starostů vytváří model, který je svým systémem blízký prezidentskému systému. V tomto systému je volený zastupitelský sbor oddělen od výkonné moci a disponuje pravomocemi v oblasti legislativní činnosti, pravomoci v oblasti politické kontroly exekutivy má omezeny. Tím se posiluje nezávislost exekutivy a její přímá vazba na voliče.

V systému obecních zřízení tak dochází k vytváření modelu, kdy zastupitelstvo schvaluje příslušné obecně závazné normy v rámci výkonu samosprávy a starosta řídí obecní úřad a výkon státní správy, nebo-li je odpovědný za výkon správních rozhodnutí a plnění rozhodnutí zastupitelstva přijatých v rámci samosprávné působnosti (Zákon 128/2000 Sb.).

Ve všech modelech přímé volby starostů, je možná kandidatura nezávislých osobností. Toto by mohlo více posílit politickou nezávislost starosty na složení zastupitelstva. Kontrolní pravomoci zastupitelstva jsou vůči starostovi omezené, což vyvolává otázku, zda zde není hrozba potenciálního nebezpečí ze zneužití pravomocí starostou, a to zejména v menších obcích.

Jako vhodný se proto jeví kombinovaný model, kdy by byl starosta volen přímou volbou, ale zároveň by musel být jako kandidát na kandidátní listině volebního subjektu, který kandiduje do zastupitelstva. V podstatě se jedná o izraelský model přímé volby premiéra. V případě, že by byl starosta zvolen přímou volbou, jeho pořadí na kandidátní

listině by se posunulo o jedno místo směrem nahoru. Starosta by tím získal silnější mandát vzhledem k ostatním členům zastupitelstva. Nevýhodou v tomto systému je, že automaticky vylučuje kandidaturu nezávislých kandidátů, kteří se nechtějí vázat na žádný subjekt (Pecháček, Kuta, 2014).

Vzhledem k velkému počtu obcí v České republice by jistě stálo za zvážení aplikování přímé volby starosty v malých obcích, kde ze zákona nejsou starostové uvolněni.

V roce 2012 byla schválena ústavní novela, podle které by v budoucnu mohli být voleni přímou volbou starostové v těch obcích, kde není zřízena obecní rada (počet členů zastupitelstva je menší než patnáct). Zákon ovšem umožňuje i malým obcím zřídit obecní radu v případě, že si určí patnáctičlenné zastupitelstvo. Naopak i obec s počtem obyvatel vyšším než tři tisíce nemusí mít nutně patnáctičlenné zastupitelstvo, ale spadá do kategorie obcí s počtem členů zastupitelstva jedenáct až dvacet pět. Kritérium zřízení rady obce tedy nelze považovat při zavedení přímé volby starosty za relevantní (Deník Referendum 2012).

5 Příklady zemí s přímou volbou starostů

5.1 Maďarsko

Ve všech obcích Maďarska je starosta volen přímou volbou v jednomandátovém volebním obvodu. Podle původní právní úpravy byla přímá volba starosty uzákoněna pouze v obcích do deseti tisíc obyvatel, v obcích nad deset tisíc jsou starostové voleni zastupitelstvem.

Pravidla jsou v tomto případě stejná jako při volbě poslanců v jednomandátových obvodech, kde je využíván dvoukolový systém absolutní většiny. Svým zvolením se starosta stává členem, respektive předsedou zastupitelstva (čl. 44/B maďarské ústavy). Starosta je neodvolatelný, čímž se posiluje jeho pravomoc vůči zastupitelstvu. Jedinou možností jeho odvolání je rozpuštění zastupitelstva Národním shromážděním, tedy maďarským parlamentem.

V Maďarské zákonné úpravě je odlišen výkon samosprávy a státní správy na úrovních obcí. Zastupitelstvo není oprávněno k přezkumu rozhodnutí starosty v oblasti výkonu státní správy, může tak činit pouze v případech výkonu samosprávy. Výkonem státní správy je pověřen pouze starosta na základě vládního nařízení (čl. 44/B maďarské ústavy).

Článek 44/A maďarské ústavy stanoví, že zastupitelstvo řídí a spravuje záležitosti samosprávy samostatně, jeho rozhodnutí lze přezkoumat pouze z hlediska zákonnosti, vykonává vlastnická práva k majetku samospráv, samostatně hospodaří s příjmy samosprávy a může na vlastní odpovědnost podnikat. Dále je oprávněno mít vlastní příjmy k plnění zákonem stanovených úkolů a získávat dále státní dotace, přiměřeně těmto úkolům, stanovuje v rámci zákona druhy a výše místních daní, v rámci zákona dále upravuje samostatně vlastní organizaci a jednací řád, může určit znak samosprávného celku, udělovat místní vyznamenání a čestná uznání a dále ve veřejných záležitostech, týkajících se místního společenství se může obracet na rozhodující orgán se žádostmi.

Má pravomoc se volně spojovat s jinými zastupitelskými sbory, vytvářet zájmová sdružení pro zastupování společných zájmů, v mezích své působnosti mohou zastupitelé jako celek spolupracovat s místní samosprávou jiných zemí a stát se členem mezinárodní organizace samospráv.

V rámci své působnosti může zastupitelstvo vydávat nařízení, která nejsou v rozporu s vyššími právními předpisy (Kuta, Pecháček, 2014).

Při výkonu těchto pravomocí stojí starosta v čele zastupitelstva a zastupitelstvo rozhoduje jako kolektivní orgán a může pověřit starostu výkonem konkrétních činností. V rámci těchto pravomocí může zastupitelstvo kontrolovat činnost starosty. Na návrh starosty může zastupitelstvo ze svého středu zvolit místostarosty. Ti mají pravomoci pouze v oblastech, na které se vztahují pravomoci zastupitelstva (Maďarská ústava).

5.2 Polsko

Polsko přistoupilo k přímé volbě starostů již v roce 2002. Přímou volbu zde voleni starostové všech obcí, bez ohledu na velikost sídla (čl. 169 polské ústavy).

Právo navrhnout kandidáty na post starosty mají politické strany, společenské organizace a skupina oprávněných voličů v závislosti na velikosti obce. Například v obci do pěti tisíc obyvatel je to jedno sto padesát oprávněných voličů, v obcích nad jedno sto tisíc obyvatel jsou to tři tisíce oprávněných voličů.

Při samotné volbě starosty se využívá klasický většinový dvoukolový systém. Kandidát může být zvolen v prvním kole, pokud získá více než 50 % odevzdaných platných hlasů. Pokud tuto podmínku nesplní žádný z kandidátů, postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem odevzdaných platných hlasů do druhého kola.

V souvislosti se zavedením přímé volby starostů muselo Polsko změnit znění sedmdesáti dvou souvisejících právních norem. V souvislosti s tím došlo také k úpravě pravomocí starosty ve vztahu k radě (Kuta, Pecháček, 2014).

5.3 Slovensko

Podle článku 69 slovenské ústavy jsou orgány obce obecní zastupitelstvo a starosta. Funkční období je čtyřleté. Vzájemný vztah těchto orgánů je nezávislý, což znamená, že každý z těchto orgánů obce má stanoveny své vlastní pravomoci. Platí tedy, že starosta vykonává pravomoci ve všech oblastech, ve kterých nemá explicitně zákonem stanovené pravomoci zastupitelstvo, dále je statutárním zástupcem obce a zastupuje obec v majetkoprávních záležitostech (§ 13 zákona o obecnom zriadeniu). Mimo to může

starosta pozastavit rozhodnutí zastupitelstva, a to tak, že nepodepíše usnesení zastupitelstva).

Ústava (čl. 71 ústavy) umožňuje převést na obec výkon státní správy. Při výkonu státní správy má starosta postavení správního orgánu. Proti rozhodnutí starosty při výkonu státní správy je odvolacím orgánem nadřízený orgán státní správy, proti rozhodnutí starosty při výkonu samosprávy lze podat odvolání k soudu. Členové zastupitelstva mohou starostu interpelovat. Zákon o obecnom zriadeniu (§ 13) jasně vymezuje neslučitelnost funkcí starosty. Zastupitelstvo může na návrh starosty zvolit jeho zástupce. Zástupce starosty musí být členem zastupitelstva a zastupitelstvem může být také odvolán. Pokud skončí mandát starosty, jeho zástupce ho nahradí až do doby zvolení nového starosty (§ 13b).

Pro volby starostů (Zákon č. 346/1990 Z.z., o volbách do orgánov samosprávy obcí), se využívá jednokolový systém relativní většiny (§ 44 zákona o volbách), což znamená, že vítězí kandidát, který obdržel nejvyšší počet hlasů. Pokud dojde k rovnosti hlasů, konají se nové volby. Kandidátní listiny mohou podávat jak politické strany, tak i nezávislí kandidáti, kteří musí kandidaturu podpořit peticí občanů (§ 21 zákona o volbách).

Slovenská právní úprava (§ 13a zákona o obecnom zriadeniu) stanoví, že zastupitelstvo obce může vyhlásit hlasování občanů o odvolání starosty, pokud o to požádá nejméně 30 % oprávněných voličů. Pro případné odvolání starosty jsou taxativně vymezené okolnosti: hrubé či opakované zanedbávání povinností, porušování právních předpisů a nezpůsobilost po dobu nejméně šesti měsíců vykonávat úřad. Aby bylo hlasování občanů platné, je nutné, aby se hlasování zúčastnila nejméně polovina oprávněných voličů (Kuta, Pecháček, 2014).

5.4 Spolková republika Německo

Právo na místní samosprávu je ve Spolkové republice Německo upraveno čl. 28 odst. 2 Základního zákona SRN (německé ústavy). Způsob úpravy výkonu samosprávy je svěřen do kompetencí jednotlivých spolkových zemí. Přímá volba starostů byla ve Spolkové republice Německo zavedena v některých spolkových zemích pod vlivem okupační správy vítězných mocností. Struktura pravomocí jednotlivých starostů se lišila v závislosti na okupační správě. V Dolním Sasku, Severním Porýní-Vestfálsku byl, dle britského vzoru, vytvářen systém městských manažerů, a starosty proto volí příslušná rada města. Oproti tomu v Bádensku-Württembersku nebo Bavorsku byl vztah mezi

starostou a městskou radou, ve věcech pravomocí a váze rozhodování, téměř vyrovnaný a po vzoru USA jsou starostové voleni přímo. Funkční období je šestileté. Na funkci starosty v těchto státech nemůže kandidovat občan jiného členského státu Unie. Starosta je také předsedou zastupitelstva a má plné hlasovací právo.

Přímá volba starostů v ostatních spolkových zemích se stala předmětem politické diskuze v době, po sjednocení Německa. Dle rozdílných tradicí místní samosprávy a rozdílné přenesené působnosti se postavení starostů v nových spolkových zemích liší od původních spolkových zemí. Nejvýraznější a nejdůležitější změnou je vztah starosty k radě, potažmo k zastupitelstvu obce. Zastupitelstvo obce, pro které se používá v některých zemích označení rada (*Gemeinderat*, *Stadtrat*, případně *Gemeindevertretung* a *Stadtparlament*), je voleno přímou volbou. Základní pravomocí rady je určování hlavní linie rozvoje obce a schvalování vyhlášek. Ve vztahu k přímo volenému starostovi je uplatňována pravomoc rady volit vysoké správní úředníky, kteří se touto volbou stávají zástupci starosty (Bavorsko), členy magistrátu (Hesensko), nebo jako ve většině spolkových zemí tzv. přidělců (Sasko). Vztah rady a starosty je dále ovlivňován tím, jestli starosta radě předsedá a v radě disponuje hlasovacím právem (Bádensko-Würtembersko), či si rada volí předsedu ze svého středu a disponuje i možností odebrat starostovi pravomocí v době konání jeho mandátu (Dolní Sasko).

Většinový, dvoukolový systém umožňuje zvolení starosty v prvním kole, pokud kandidát získá více než 50 % odevzdaných platných hlasů. V případě, že nikdo nezvítězí v prvním kole, následuje druhé kolo voleb. V jednotlivých zemích je ovšem rozdílné, zda postupují pouze dva kandidáti nebo větší počet kandidátů. Rozdíl je také v tom, za jak dlouho se druhé kolo volby koná.

Vztah mezi starostou a radou je v **Bavorsku** vymezen zákonem (tzv. obecní řád). Rada má výkonné pravomocí v plném rozsahu, pokud není zákonem stanoveno, že se jedná o výlučnou pravomoc starosty. Pravomocí starosty jsou vymezeny v čl. 37 obecního řádu. Rada nemá pravomoc k odvolání starosty a starosta nemá pravomoc navrhnout rozpuštění zastupitelstva. Vlastní volba starostů v Bavorsku probíhá dle třetí části zákona o volbách do obecních a krajských zastupitelstev z roku 2006 (*Gemeinde- und Landkreiswahlgesetz*, *GLKrWG 2006*). Kandidátem na starostu se může stát ten, kdo je v den voleb německým občanem podle základního zákona, dosáhl věku osmnácti let a v dané obci má trvalé bydliště nejméně tři měsíce před volbami (Evropské právo

upravuje možnost volit a být volen v místních volbách i pro občany jiného členského státu, pokud splní stanovené podmínky podle čl. 22 Smlouvy o fungování EU a následně směrnice Rady 94/80/ES). V zákoně je rovněž obsažen výčet případů, kdy kandidát může pozbýt svého pasivního práva. Jedná se o ztrátu způsobilosti, soudní rozhodnutí, zadržení v cele předběžného zadržení atd. Bavorský případ je specifický tím, že na post uvolněného starosty nesmí kandidovat ten, kdo před zahájením funkčního období dosáhl věku 67 let (čl. 39 GLKrWG). Funkční období uvolněného i neuvolněného starosty je totožné, a to šestileté. Pokud v průběhu funkčního období rady dojde k uvolnění postu starosty, musí se konat nové volby. Takto zvolený starosta vykonává svou funkci do skončení mandátu zastupitelstva (čl. 41 a 42 GLKrWG).

Starostou se stává ten kandidát, který ve volbách získá nadpoloviční většinu hlasů. Pokud nikdo z kandidátů nadpoloviční většinu nezíská, koná se v neděli, dva týdny od prvního kola, kolo druhé. Do druhého kola postupují ti kandidáti, kteří získali nejvyšší počet hlasů v kole prvním. V druhém kole se rozhoduje na základě absolutní většiny hlasů. V případě, kdyby jeden z kandidátů před druhým kolem odstoupil, konají se nové volby (čl. 46 GLKrWG).

Právo navrhnout kandidáta na starostu mají politické strany a volební skupiny. Volební skupinou jsou pro účely tohoto zákona myšlena sdružení fyzických osob, které se podílejí na veřejném životě v dané obci. Každá strana a skupina má možnost navrhnout pouze jednoho kandidáta. Pro zaregistrování kandidáta s podporou určité strany či volební skupiny je třeba, aby daná politická strana nebo skupina měla zastoupení v dané obci z předchozích komunálních voleb, či získala v zemských nebo evropských volbách nejméně 5 % hlasů (čl. 27 GLKrWG). Pokud by strana nebyla zastoupena v komunálním a zemském zastupitelstvu, nebo nezískala určitá procenta ve volbách do Evropského parlamentu, je nutné, aby kandidátovi vyjádřil podporu také určitý počet občanů. Tento počet je stanoven podle počtu obyvatel dané obce (čl. 27 GLKrWG).

V **Sasku** je starosta předsedou obecního zastupitelstva (Gemeindeverwaltung) a zároveň vede obecní radu (Gemeinderat). Je také předsedou ve všech výborech zastupitelstva.

Pravomoci a postavení starosty v komunálním systému v Sasku jsou vymezeny v zákoně o saském obecním zřízení (Gemeindeordnung für den Freistaat Sachsen, SächsGemO 2003 ve znění pozdější předpisů z roku 2014). Zákon upravuje, jaké

podmínky musí být splněny, aby se kandidát mohl stát starostou. Kandidátem se může stát rovněž jakýkoli občan Evropské unie, který má v dané obci trvalý pobyt. Na rozdíl od bavorského případu platí, že kandidát nesmí být starší 64 let. Nelze také volit kandidáta, kterému právo na zvolení bylo odebráno jakýmkoli soudem v členském státě EU (§ 49 SächsGemO). Funkční období starostů je v Sasku sedmileté. Termín voleb určuje obecní rada. V případě, že se uvolní post starosty, musí být nové volby pro tuto funkci vyhlášeny radou nejpozději ve lhůtě do tří měsíců od uvolnění postu starosty.

K vlastní volbě starosty zákon o saském obecním zřízení odkazuje na zákon o komunálních volbách (Kommunalwahlgesetz, KomWG 2003). Kandidátem na starostu se může stát ten občan, který je navržen politickou stranou, místním občanským sdružením a jednotlivými občany. Každá osoba disponující plnou mocí, může navrhnout pouze jednoho kandidáta (§ 41 KomWG). Každý kandidát musí před volbami podepsat prohlášení, ve kterém prohlašuje, že nebyl před rokem 1989 členem bývalé komunistické strany Německé demokratické republiky a nepodílel se na represích minulého režimu.

Vlastní volba starosty probíhá tím způsobem, že starostou se stává kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů. Pokud žádný z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu hlasů, je nutné uskutečnit novou volbu. Do tohoto nového kola se mohou, po novele z roku 2013, přihlásit všichni kandidáti, kteří se účastnili již kola prvního. Ve „druhém“ kole je ke zvolení postačující, pokud kandidát získá nejvyšší počet hlasů, tedy tzv. relativní většinu. (Kuta, Pecháček, 2014).

Na základě zákona o obecním zřízení může většina obyvatel obce odvolat starostu (§ 51 odst. 7 SächsGemO).

5.5 Rakousko

V článku 117 odst. 2 spolkové ústavy je stanoveno, že občané volí obecní zastupitelstvo přímou volbou. Takto zvolené zastupitelstvo volí ze svých řad starostu. Jednotlivé zemské ústavy mohou určit, že volba starosty bude probíhat přímo (čl. 117 odst. 6). Vlastní volba starosty obvykle probíhá na principu dvoukolové, absolutně většinové volby, kdy postupují dva nejsilnější kandidáti do druhého kola.

Ve **Vorarlbersku** probíhají „jakoby“ přímé volby starostů. Pravomocí navrhnout kandidáty do obecního zastupitelstva a kandidáty na starostu disponují ve Vorarlbersku

politické strany. Stranickým kandidátem na starostu je kandidát umístěný na prvním místě kandidátní listiny pro volby do obecního zastupitelstva (§ 21 GWG). Ta politická strana, která pro svou kandidátní listinu získá alespoň jeden mandát a zároveň získá alespoň polovinu hlasů nutných pro zvolení starosty (absolutní většina hlasů v dané obci), získává pro svého kandidáta post starosty (§ 48 GWG). Pokud žádná strana se získáním mandátu v zastupitelstvu nezíská polovinu odevzdaných hlasů v dané obci, koná se druhé kolo volby starosty, kde již rozhoduje nejvyšší počet hlasů odevzdaných pro danou stranu, potažmo pro kandidáta na starostu (§ 51 GWG).

I když se komunálních voleb mohou účastnit jak rakouští občané, tak i občané ze zemí EU s trvalým bydlištěm v dané obci, starostou ve Vorarlbersku se může stát pouze rakouský občan (Kuta, Pecháček, 2014).

Volba starostů v **Tyrolsku** probíhá stejně jako v případě Vorarlberska. Starostové v **Salcbursku** jsou voleni opět „jakoby“ přímo tak, že volič volí stranické kandidátní listiny. Mandáty se jednotlivým stranickým listinám přidělují na základě d'Hondtovy metody volebního dělitele (seřazení zisků hlasů podle průměrů na jeden mandát; § 76). Starostou se tedy stane ten kandidát, který získá mandát a současně také nadpoloviční většinu všech hlasů (§ 77). Pokud není tato podmínka splněna, koná se druhé kolo voleb, do kterého postupují kandidáti, kteří získali nejvyšší počet hlasů. Druhé kolo musí proběhnout do osmi dnů od komunálních voleb. Ve druhém kole rozhoduje pouze nejvyšší počet hlasů, jedná se o absolutní většinu hlasů. V případě shody hlasů vybere zastupitelstvo starostu ze svého středu (§ 78). Starostou se může stát pouze občan Rakouska (§ 36 odst. 2).

V **Korutanech** je aplikován obdobný systém jako v Salcbursku. Kandidát kandidující na post starosty musí být na stranické kandidátní listině označen. Voliči mají možnost k jeho jménu poznamenat souhlas (Ja), či nesouhlas (Nein). Starostou se stává ten kandidát, který je zvolen do obecního zastupitelstva a současně získá nadpoloviční většinu hlasů (§ 84 K-GBWO). Pokud by byl pouze jeden kandidát na starostu, stane se starostou pouze v tom případě, že součet souhlasných hlasů je vyšší než součet nesouhlasných hlasů. V případě, že kandidát na starostu nezíská mandát v zastupitelstvu nebo pokud nedojde ke zvolení starosty prostřednictvím součtu hlasů souhlasných a nesouhlasných, koná se do dvou týdnů druhé kolo volby. Do druhého kola postupují ti kandidáti, kteří se stali

členy zastupitelstva a získali nejvyšší počet hlasů. Mezi těmito kandidáty pak rozhoduje absolutní většina hlasů.

Ve spolkové zemi **Horní Rakousy** probíhá volba starosty na polopřímém principu (§ 25 Oö. GemO 1990). Současně s volbou obecního zastupitelstva probíhá i volba starosty. Kandidáta na starostu navrhuje pouze politické strany. Každá politická strana navrhuje jako kandidáta na starostu svého kandidáta, který je uveden na prvním místě kandidátní listiny. Pokud však tento kandidát neobdrží nadpoloviční většinu hlasů, je nutné, aby se konalo druhé kolo výběru. Do druhého kola postupují ti kandidáti, kteří získali nejvyšší počet hlasů. Z těchto dvou nejúspěšnějších kandidátů vybere starostu celé zastupitelstvo. Pokud dojde k uvolnění postu starosty, konají se pouze volby starosty (v případech vyjmenovaných v § 2 odst. 3 Oö. Kommunalwahlordnung, proces upravuje § 40 Oö. Kommunalwahlordnung). Kandidáta navrhuje politické strany, které mají zastoupení v zastupitelstvu. Kandidát na starostu musí být členem zastupitelstva. Novým starostou se stává ten kandidát, který v posledních volbách získal nejvyšší počet hlasů. Možnost kandidatury na starostu je podmíněna rakouským občanstvím.

Volby starostů v **Burgenlandu** probíhají současně s volbami do obecních zastupitelstev. Kandidovat na starostu mohou pouze občané spolkové země Burgenland. Voliči mají možnost u jména kandidáta na starostu, kterého určily kandidující politické strany, označit křížkem tzv. preferenční hlas. Starostou se stává ten kandidát, který získá mandát v zastupitelstvu a zároveň absolutní většinu hlasů – preferenčních hlasů. Pokud kandidát nezíská absolutní většinu hlasů, koná se druhé kolo volby, do něhož postupují ti kandidáti, kteří získali nejvyšší počty hlasů (§ 72 a 73 GemWO). Starostou se stává ten, který získá ve druhém kole většinu hlasů. Pokud by jeden z kandidátů odstoupil, zůstává jediný kandidát, který se stává starostou.

Ve Štýrsku a Dolních Rakousích probíhají volby starostů nepřímou a to přes obecní zastupitelstvo (Kuta, Pecháček, 2014).

6 Geografická a demografická charakteristika okresu Plzeň-sever

6.1 Poloha a rozloha okresu

Okres Plzeň-sever neboli Severní Plzeňsko, leží v severovýchodní části republiky a jeho rozloha činí 1 286,79 km². Sídlem okresu je Plzeň, která však součástí tohoto okresu není. K 1. 1. 2016 byl počet obyvatel v tomto okrese 77 478. Do okresu Plzeň-sever patří devadesát osm obcí, z toho deset měst. Hustota obyvatel je šedesát obyvatel na km² což je v rámci České republiky průměrné osídlení.

V rámci kraje sousedí okres Plzeň-sever s okresy Plzeň-město a Plzeň-jih na jihu, s Rokycany na východě a Tachovem na západě.

6.2 Zemědělství a průmysl

Stejně jako před rokem 1989 tak i po roce 1989 zůstala nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím okresu výroba keramiky, která ale byla oproti původnímu stavu omezena a rozdělena na větší množství podniků. Část výroby zaniklých ZKZ Horní Bříza převzal koncern Lasselsberger, technická a žáruvzdorná keramika je však vyráběna v Horní Bříze. Nové průmyslové závody vznikly v posledních deseti letech při novém úseku dálnice D5 u Nýřan. Jedná se hlavně o firmy vyrábějící elektrotechnická a elektronická zařízení – např. DIOSS nebo ZIEGLER Automobiltechnik (www stránky města Plzně).

V Heřmanově Huti sídlí sklárny, které vyrábějí užitkové i nápojové sklo. Na tradici chemické výroby navazuje v Kaznějově podnik OMGD, který se v současnosti specializuje na výrobu kyseliny citronové (www stránky města Plzně).

V okrese je 671,98 km² zemědělské půdy, z toho tvoří asi 82 % orná půda.

Rostlinná výroba okresu se orientuje zejména na pěstování kukuřice krmné a na siláž, dále také na pšenici, ječmen a řepku.

Živočišná výroba je zaměřena převážně na chov skotu, prasat a drůbeže.

Největší statek na okrese sídlí v Úněšově a zabývá se výrobou a zpracováním masa a konzervací brambor. Další velká družstva najdeme v Kralovicích, Kožlanech,

Hromnicích a Žihli. Oblast severního Plzeňska zásobuje mléčnými výrobky Kralovická mlékárna.

6.3 Cestovní ruch

Severní Plzeňsko je pro Plzeňany významným rekreačním zázemím.

Okres Plzeň-sever nabízí mnohé stavební památky od klášterů v Mariánské Týnici, v Plasích přes „barokní perlu západních Čech“ – Manětín, hrad Krašov i stará hornická městečka, jako Úterý a Rabštejn nad Střelou.

V oblasti rekreace je hojně využívána vodní nádrž Hracholusky ležící na řece Mži, na jejíchž březích najdeme několik kempů a ubytovacích zařízení. V provozu je zde také sezónní lodní doprava po přehradním jezeře. Mezi méně známá místa okresu patří také Nečtiny s novogotickým zámkem nebo románský kostelík v Potvorově.

Z přírodních krás je nutné zmínit krásné prostředí v povodí řeky Střely mezi Mladoticemi, Manětínem, Rabštejnem nad Střelou a Žihlí. Jsou zde rozsáhlá lesní žulová skalní městečka se zajímavými úkazy, jakými jsou např. viklany (výsledek selektivního zvětrávání hornin). Na jihu od Manětína se rozkládá obrovský lesní komplex s rozlohou skoro 100 km². Velmi pěkné je také údolí Úterského potoka (www stránky města Plzně).

Jedinou překážkou většího rozvoje turistického ruchu je špatná dopravní dostupnost některých oblastí pro nemotorizované návštěvníky.

6.4 Doprava

Severním Plzeňskem procházejí tři tratě celostátního významu a tři tratě lokálního významu. Nejvýznamnější železniční drahou je trať Praha-Plzeň-Cheb. Druhou, rovněž významnou železnicí je trať Plzeň-Domažlice.

Silniční síť okresu měří celkem 897 km, z toho 19 km dálnic, 82 km silnic I. třídy, 266 km silnic II. třídy a 530 km silnic III. třídy. Dálnice D5 Praha-Plzeň-Rozvadov prochází jihozápadní částí okresu u Nýřan. V celém úseku Plzeň-Rozvadov byla dálnice otevřena 6. listopadu 1997 (www Českého statistického úřadu).

Zdroj: www stránky města Plzně, www Českého statistického úřadu

7 Vlastní práce

7.1 Analýza vybraných respondentů

Pro zjišťování postojů a názorů dotazovaných byla pro tuto práci zvolena metoda kvalitativního výzkumu focus group, vzhledem k tomu, že zajišťuje rychlejší tempo získání povědomí o názorech a postojích specifické skupiny osob. Jedná se o techniku vedení skupinových rozhovorů, využívající skupinové dynamiky. Skupinový rozhovor byl zaměřen na téma možného zavedení přímé volby starostů a s tím souvisejících legislativních změn.

Práce je zaměřena na tři skupiny dotazovaných, přičemž první skupinu tvoří vybraní zástupci obcí okresu Plzeň-sever s počtem obyvatel do třech tisíc.

Druhou skupinu tvoří vybraní zástupci městských obvodů statutárního města Plzně.

Třetí dotazovanou skupinou jsou řadoví občané.

Výsledky rozhovorů těchto skupin budou vyhodnoceny samostatně a v dalším kroku budou jednotlivé závěry vyhodnoceny celkově.

7.1.1 Zástupci obcí s počtem obyvatel do 3000

V rámci první skupiny byly osloveni zástupci těchto obcí: obec Kozolupy, obec Bdeněves, město Město Touškov, obec Myslinka, obec Pernarec, obec Čemíny, obec Újezd nade Mží, obec Vochoň.

Obec Kozolupy zastupuje starostka obce Ing. Michaela Opltová, která je pro funkci starostky obce zvolena již druhé volební období. Zvolena byla z vítězné strany a to jak v komunálních volbách v roce 2010 tak i v komunálních volbách v roce 2014. Vždy z prvního místa kandidátní listiny. Vítězná strana obsadila šest mandátů z celkových možných devíti. Zbylé tři mandáty získala druhá kandidující strana. Na podzim v roce 2016 byla rovněž kandidátkou při volbách do krajských zastupitelstev a to na sedmnáctém místě kandidátní listiny do zastupitelstva Plzeňského kraje. Kandidovala za hnutí Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků. Mandát v krajském

zastupitelstvu nezískala. Současně je předsedkyní Mikroregionu Touškovsko, který zahrnuje obce Kozolupy, Město Touškov, Bdeněves, Čemíny, Újezd nade Mží a Vochov.

Obec Bdeněves zastupuje starosta obce Bc. Petr Chleborád, který je pro funkci starosty zvolen první volební období a to v komunálních volbách v roce 2014. Tento starosta byl kandidátem vítězné volební strany a byl zvolen z prvního místa kandidátní listiny. Vítězná strana získala v těchto volbách čtyři mandáty z možného celkového počtu devíti. Zbytek mandátů obsadili další tři kandidující strany.

Město **Město Touškov** zastupuje starostka obce Ing. Kateřina Duchková, která je pro funkci starostky zvolena první volební období a to z voleb do zastupitelstev obcí v roce 2014. Tato starostka byla kandidátkou, jejíž strana získala čtyři mandáty z možných patnácti. O zbylé mandáty se podělilo dalších sedm kandidujících stran.

Obec **Myslinku** zastupuje starosta obce Ladislav Černý, který byl zvolen starostou obce ze čtvrtého místa kandidátní listiny v roce 2014 a je zvolen první volební období. U této obce je zajímavé, že zde v roce 2014 kandidovala pouze jedna strana a v roce 2010 v řádném termínu voleb nebyla sestavena ani jedna kandidátní listina. Obec Myslinka neměla řádně zvolené zastupitelstvo až do opakovaných voleb na jaře v roce 2011. V současné době má daná obec sedmičlenné zastupitelstvo.

Obec **Pernarec** zastupuje starosta obce Mgr. Jan Balín, který rovněž vzešel z vítězné strany, která získala z možných devíti čtyři mandáty, a zbylé mandáty obsadily další dvě kandidující strany. U tohoto starosty se rovněž jedná o jeho první volební období a to od komunálních voleb v roce 2014 a byl zvolen z prvního místa kandidátní listiny.

Obec **Čemíny** zastupuje starostka obce Hana Mourková, která byla kandidátkou vítězné strany. Vítězná strana získala čtyři mandáty z možných sedmi. Zbylé tři mandáty obsadila druhá kandidující strana. Starostka byla zvolena z prvního místa kandidátní listiny vítězné strany a jedná se již o její čtvrté volební období. Tato starostka byla zvolena starostkou vždy z prvního místa kandidátní listiny vítězné strany mimo roku 2002, kdy byla zvolena z druhého místa vítězné kandidátní listiny.

Obec **Újezd nade Mží** zastupuje starostka Eva Jančová, která funkci starostky získala až v červenci roku 2016. Obec má pětičlenné zastupitelstvo. V termínu řádných voleb na podzim 2014 bylo zvoleno zastupitelstvo, které však vzhledem ke vzdání se mandátu dvou členů zastupitelstva nebylo usnášení schopné – počet členů zastupitelstva klesl pod nejnižší možnou hranici pěti členů. Z tohoto důvodu byly v září 2015 vyhlášeny pro tuto obec mimořádné volby do zastupitelstva obce. Bohužel ani toto zastupitelstvo nevydrželo a opět po vzdání se mandátu dvou členů zastupitelstva tito opět nebyli usnášení schopni. Proto v červenci roku 2016 proběhly v obci další mimořádné volby, ze kterých byla zvolena výše uvedená starostka. Zastupitelstvo zůstalo pěti členné a kandidátní listiny v těchto mimořádných volbách předložily dvě strany. Zvolená starostka byla lídrem vítězné strany, která získala tři mandáty.

Obec **Vochov** zastupuje starosta obce Mgr. Bohuslav Ebermann, který byl lídrem vítězné kandidující strany. Vítězná strana získala šest mandátů z možných devíti, o zbývající tři se podělily další dvě kandidující strany. U tohoto starosty se jedná o jeho druhé volební období, kdy i v komunálních volbách v roce 2010 byl zvolen starostou z prvního místa vítězné kandidující strany. Zároveň byl na podzim roku 2016 zvolen krajským zastupitelem, když byl kandidátem na kandidátní listině Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků (Soukromníci) na místě šestém a následně na prvním zasedání nově zvoleného krajského zastupitelstva byl zvolen uvolněným předsedou Výboru pro zadávání veřejných zakázek.

7.1.2 Zástupci městského obvodu Plzeň 1

V rámci druhé skupiny byli osloveni zástupci statutárního města Plzně, městského obvodu Plzeň 1. Všichni níže uvedení respondenti jsou pro svoji funkci uvolnění.

Starosta městského obvodu Plzeň 1 **Mgr. Miroslav Brabec** byl zvolen starostou z prvního místa kandidátní listiny politické strany ČSSD. Zde není možné říci, že byl zvolen z vítězné kandidující strany, protože politické hnutí ANO 2011 získalo stejný počet mandátů jako ČSSD. Vzhledem k tomu, že počet členů zastupitelstva je dvacet sedm, bylo nutné uzavřít koalici. Koaliční smlouva byla uzavřena mezi těmito stranami: ČSSD (šest mandátů), ANO 2011 (šest mandátů), Občané patrioti (dva mandáty), KDU-ČSL

(1 mandát). Z této koalice byl tedy zvolen starosta MO Plzeň 1, jde o jeho druhé volební období ve funkci starosty. Poprvé byl zvolen starostou při komunálních volbách v roce 2010 a po druhé v roce 2014.

Místostarostka městského obvodu Plzeň 1 **PhDr. Ivana Mádlová, Ph.D., MBA** (ANO 2011) byla zvolena do své funkce rovněž po uzavření koaliční smlouvy a to z prvního místa kandidátní listiny. Jedná se o její první volební období – komunální volby 2014.

Místostarosta městského obvodu Plzeň 1 **Jiří Uhlík, MBA** (Občané patrioti) byl zvolen do své funkce ze čtvrtého místa kandidátní listiny uvedené strany taktéž po uzavření koaliční smlouvy. V pozici místostarosty jde o jeho druhé zvolení (2010 a 2014), v předchozích letech vykonával na městském obvodě Plzeň 1 funkci starosty obvodu.

Předseda kontrolního výboru městského obvodu Plzeň 1 **Jiří Winkelhöfer** (ODS) byl zvolen předsedou tohoto výboru ze třetího místa kandidátní listiny. Tuto funkci zastává první volební období (2014), v předchozích letech byl vždy zastupitelem městského obvodu Plzeň 1, v roce 2002 byl zvolen z prvního místa kandidátní listiny ODS starostou městského obvodu Plzeň 1. Funkci starosty však po dvou letech ve funkci vzdal a na jeho místo po zbytek volebního období nastoupil Jiří Uhlík, MBA, současný místostarosta obvodu.

Předseda finančního výboru **Mgr. Štěpán Krňoul** (KDU-ČSL) byl zvolen předsedou finančního výboru ze třetího místa kandidátní listiny, kdy kandidáti z prvního a druhého místa se mandátu vzdali. Jedná se o jeho první volební období v této funkci a rovněž o jeho první volební období ve funkci zastupitele městského obvodu Plzeň 1.

7.1.3 Řadoví občané

V této třetí skupině byli namátkově vybráni občané obcí či měst, bez ohledu na to, zda jsou členy nějaké politické strany nebo hnutí, nebo zda někdy kandidovali do obecních zastupitelstev či nikoli.

Prvním respondentem je **Ing. Václav Dušek**, obyvatel obce Vochov, kandidát do krajského zastupitelstva města Plzně v roce 2016 na kandidátní listině Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a soukromníků (Svobodní) kandidující z devátého místa kandidátní listiny a současný člen Výboru pro dopravu Plzeňského kraje, pracující jako vývojář testovacích aplikací v IT.

Druhou dotazovanou je **Bc. Kateřina Rýglová**, obyvatelka obce Vochov, kandidátka do krajského zastupitelstva města Plzně v roce 2016 na kandidátní listině Starostové a Patrioti s podporou Svobodných a Soukromníků (Svobodní) kandidující z dvacátého pátého místa kandidátní listiny a současná členka Výboru pro životní prostředí Plzeňského kraje a studentka ČZU PEF Praha-Suchdol.

Dalším dotazovaným je **Jan Cina**, obyvatel obce Kasejovice, předseda krajské organizace Strany zelených Plzeňského kraje, předseda zastupitelstva obce za Stranu zelených Kasejovice, člen Republikové rady, člen komise pro bezpečnost a záchranný systém Plzeňského kraje, pracující jako profesionální hasič.

Dalším respondentem je **Ing. Jan Mráz, Ph.D** obyvatel statutárního města Plzně, městský obvod Plzeň 2- Slovany, člen místního sdružení ODS Plzeň-Slovany, kandidát v komunálních volbách v roce 2014 za politickou stranu ODS – mandát nezískán, pracující jako vysokoškolský profesor.

Další dotazovanou je **Bc. Danuše Majorová**, obyvatelka statutárního města Plzně, městský obvod Plzeň 1 – Lochotín, bez jakékoli politické příslušnosti či kandidatury, pracující jako vedoucí pracovník Magistrátu města Plzně – Živnostenský úřad, odbor kontroly.

7.2 Analýza expertních rozhovorů, v souvislosti s politologickými diskuzemi

Tato diplomová práce je zaměřena na názory výše uvedených respondentů. Všem třem uvedeným skupinám byly v rámci skupinových rozhovorů pokládány tyto otázky:

- zda zavést přímou volbu starosty v České republice
- pokud ano, tak jakým mechanismem by měla případná přímá volba starosty probíhat - například volba absolutní většinou, jednokolová, dvoukolová
- zda by bylo nutné v souvislosti se zavedením přímé volby starosty změnit kompetence starosty
- jaká rizika a zda vůbec nese nepřímá volba starosty
- jak by celkově zhodnotili zavedení přímé volby starosty – pokud by přímá volba měla být zavedena – a zda přímou volbu zavést celoplošně v rámci celé České republiky, nebo například omezeně, v obcích do třech tisíc obyvatel

7.2.1 Skupina zástupců obcí s počtem obyvatel do 3000

Při zahájení skupinového sezení proběhlo vzájemné představení se výše uvedených respondentů, kdy každý z nich o sobě krátce pohovořil. Následně byla moderátorem přednesena forma rozhovoru, který bude probíhat, jakým způsobem budou zaznamenávány odpovědi a současně moderátor požádal všechny přítomné o souhlas s použitím jmen v této diplomové práci a se zveřejněním jejich názoru.

K první položené otázce, zda zavést přímou volbu starosty v České republice si jako první vzal slovo starosta obce **Bdeněves** s tím, že v naší společnosti není vhodně nastavené klima pro přímou volbu starosty a proto si myslí, že ne. Starostka města **Město Touškov**, dodala, že s tímto názorem se ztotožňuje, že za stávající legislativy se zavedením přímé volby starosty také nesouhlasí. Mohlo by dojít k tomu, že starosta zůstane v rámci zastupitelstva zcela osamocen a tím pádem vlastně v opozici a to například i v rámci vlastní strany. Starosta obce **Pernarec** doplnil, že vedení obce by mělo mít kolektivní odpovědnost a rozhodnutí by měla být pokud možno učiněna po vzájemné shodě zvolených zastupitelů. Doplnil, že vítězem přímé volby by nemusel být vždy ten nejlepší kandidát, ale ten, kdo nejlépe zvládl předvolební kampaň. Z těchto důvodů tedy také s přímou volbou nesouhlasí. Starosta obce **Vochov** naopak dodal, že za jeho osobu může říci, že se zavedením přímé volby nemá problém a naopak by byl pro, protože dle jeho

názoru na malých obcích již vlastně neoficiálně přímá volba starosty stejně probíhá, protože lidé volí ve většině případů tu stranu nebo hnutí, ze které chtějí mít starostu. Starostka obce **Čemíny** dodala, že dle jejího názoru má starosta obce Vochov sice pravdu, ale dle jejích zkušeností by zavedení přímé volby starosty bylo problematické z hlediska legislativního a ztotožnila se s názorem starosty obce Pernarec. Starosta obce **Myslinka** uvedl, že u nich v obci jsou komunální volby i bez přímé volby starosty už tak dost problematické, nejsou kandidáti, lidé se dle jeho názoru u nich v obci do komunální politiky moc neženou, což zjistili při komunálních volbách v roce 2014, kdy nebyla předložena ani jedna kandidátní listina. Byl by sice pro přímou volbu starosty, ale neví, co by tam vlastně starosta sám dělal, pokud by opět nebyli schopni v obci složit jedinou kandidátní listinu. Byl by sice v tomto případě zvolen starosta obce, ale bez jakékoli rozhodovací pravomoci, takže vlastně k ničemu. Starostka obce **Újezd nade Mží** se ztotožnila s názorem starosty obce Myslinka, protože dle jejích slov jsou i u nich volby problematické, poslední komunální volby byly u nich v obci dvakrát opakovány, poslední volby proběhly na podzim 2016 a teprve od té doby je obec funkční. Vždy byl problém s tím, kdo byl zvolen zastupiteli za starostu a vždy to bylo důvodem, kdy někteří zastupitelé složili mandát, a zastupitelstvo přestalo být usnášení schopné. Starostka obce **Kozolupy** souhlasí s názorem starostky obce Čemíny, že zavedení přímé volby starosty je problematické z hlavně legislativní stránky a z možných způsobených zmatků mezi občany různých typů obcí, kdy některé z nich by se případně zavedená přímá volba starosty týkala a některých obcí ne.

Druhá otázka pokud ano, tak jakým mechanismem by měla případná přímá volba starosty probíhat - například volba absolutní většinou, jednokolová, dvoukolová se jako první vyjádřil starosta obce **Vochov**, že dle jeho názoru by měla být přímá volba starosty jednoznačně dvoukolová a ne jednokolová s tím, že kdo dostane absolutní většinu hlasů, je rovnou starosta. S tímto názorem se ztotožnil i starosta obce **Pernarec**. Starosta obce **Bdeněves** se naopak přiklání v případě přímé volby starosty k mechanismu absolutní většiny s tím, že výhody a nevýhody jiných modelů nezná. Starostka města **Město Touškov** se rovněž přiklonila ke dvoukolové volbě a dodala, že dle jejího názoru by přímá volba měla proběhnout tak, že v prvním kole 50% + 1 hlas a ve druhém kole prostá většina. Starosta obce **Myslinka** zastává názor, že přímá volba starosty v případě jejího zavedení by měla probíhat mechanismem absolutní většiny a to z důvodu, že dle jeho

názoru čím více voleb, tím menší je volební účast. Starostka obce **Čemíny** dodala, že snižující se volební účast zaznamenávají v obci téměř při každých volbách, ale u komunálních voleb mají občané větší zájem a vůli, podílet se na tom, kdo bude v obci vládnout. Nicméně přímou volbu starosty by rovněž vnímala pozitivněji při mechanismu absolutní většiny v jednokolové volbě. Starostka obce **Újezd nade Mží** sdělila, že vzhledem k tomu, že není pro zavedení přímé volby starosty, nebude tuto otázku komentovat. Starostka obce **Kozolupy** dodala, že v případě zavedení přímé volby starosty je zastánkyní dvoukolové volby.

Na třetí otázku týkající se změny kompetencí starosty v souvislosti se zavedením přímé volby starosty reagoval starosta obce **Bdeněves** s tím, že dle jeho názoru starosta a zastupitelstvo nesmějí být v konfliktu, proto jakékoli úpravy kompetencí starosty by vyžadovaly rozsáhlou úpravu kompetencí i zastupitelstva, rady obcí i kontrolních mechanismů. Starostka města **Město Touškov** pouze konstatovala, že v souvislosti s přímou volbou starosty by bylo třeba kompetence starosty rozhodně změnit. Naopak starosta obce **Pernarec** zastává názor, že kompetence starosty v současné podobě by byly dostačující pro běžný chod a strategická rozhodování i v případě zavedení přímé volby starosty a že i nadále by veškerá rozhodnutí měla být schvalována po vzájemné shodě nebo většinou zastupitelstva. Starostka obce **Újezd nade Mží** se přiklání k názoru, že současné kompetence starostů jsou dostačující. Starosta obce **Myslínka** dodal, že v současné době, pokud není v obci zřízena rada obce, přebírá částečně některé kompetence rady obce starosta obce, ale že i z důvodu ochrany osoby starosty by měl ve většině rozhodování zůstat zachován model schvalování zastupitelstvem, tedy kolektivní odpovědnost za rozhodování. Starosta obce **Vochov** k tomu dodal, že v některých věcech je i v současné době problém nalézt se zastupiteli shodu právě z důvodu kolektivní odpovědnosti, zejména pokud se jedná o velké investiční akce, což je v případě obce Vochov v současné době například vybudování splaškové kanalizace. Už v tomto případě narazil na několik dílčích problémů, které se sice vysvětlily, ale pokud by například v tomto případě zastupitelstvo nemělo shodný názor na danou problematiku, mohlo by dojít k tomu, že příprava dokumentací, povolení a všech potřebných dokumentů a povolení, které stály obec nemalé finanční prostředky a stejně tak spoustu času, přišly vniveč. Z druhé strany je to natolik rozsáhlá investice, že si nedovede představit, že by o takovýchto věcech chtěl nějaký starosta rozhodovat sám. Starostka obce **Čemíny** zastává názor, že současné

kompetence starostů obcí jsou dostačující a že pokud zastupitelstvo uzná za vhodné, může některé pravomoci svěřit k samostatnému rozhodování starostovi i bez změny zákona. Starostka obce **Kozolupy** k dané otázce sdělila, že pokud by k zavedení přímé volby starosty došlo, pak zastává názor, že tato volba by měla probíhat ve dvou kolech. Ale dodala, že se plně ztotožňuje s názorem starostky obce Čemíny v tom, že kompetence starosty jsou v současné době dostačující a tedy by je neměnila, ani nerozšiřovala.

Na otázku čtvrtou, týkající se rizik spojených s nepřímou volbou starosty, reagovala starostka obce **Kozolupy**. V současně nastaveném systému volby starosty žádná velká rizika nespatřuje. Starosta obce **Bdeněves** považuje stávající model v České republice za méně rizikový, než je tomu například na Slovensku, rizikem nepřímé volby jsou dle jeho názoru zejména malé obce, kde je pouze jedna kandidátní listina obsazená několika příznivými lidmi a v tom spatřuje značná rizika. To však platí při přímé i nepřímé volbě. Ve velkých městech, kde se hraje tzv. „vyšší politika“ to zase pak vyvolává uzavírání různých komplotů, u přímé volby je riziko spojeno s tím, že by pak na obcích jako starostové seděli například různé „celebrity“, které však nemají potřebné znalosti, ani zkušenosti. Starostka města **Město Touškov** pouze dodala, že riziko je spojeno jak s přímou, tak i nepřímou volbou starosty a že jde hlavně o to, aby zvolený starosta komunikoval se zastupiteli, neobcházel je. U přímé volby je riziko toho, že starosta vlastně zůstane jako by sám proti všem – myšleno zastupitelstvu - vyšší, než u nepřímé volby. Starostka obce **Újezd nade Mží** dodala, že nevidí v nepřímé volbě starosty žádná rizika. Starosta obce **Pernarec** v nepřímé volbě starosty žádná rizika nespatřuje s tím, že se vždy jedná o rozvržení povolebních sil. Starostka obce **Čemíny** zmínila, že v případě nepřímé volby by se starostou obce mohl stát i člověk, který je pro velkou část voličů neakceptovatelný, což by mohlo vyvolat mezi občany a obcí rozpory a nesoulad, případně i bojkotování“ plánovaných akcí, nebo komplikace například při potřebě souhlasu občana při zřízení věcného břemene a podobných věcech. Čímž se vlastně potvrzuje, že v malých obcích neoficiálně přímá volba starosty již existuje. Starosta obce **Myslínka** uvedl, že na tuto otázku nemá jednoznačný názor a tedy ani odpovídající odpověď.

Poslední, pátá otázka, týkající se celkového zhodnocení zavedení přímé volby starosty, a pokud ano, tak zda celoplošně v rámci celé České republiky nebo například pouze u obcí s počtem obyvatel do třech tisíc, zaujala jako prvního starostu obce **Bdeněves**. Uvedl, že pokud by se přímá volba starosty zavedla, pak je jednoznačně

pro celoplošné zavedení. Kombinovaný model by legislativně a právně nebylo možné zvládnout. Jako úskalí vidí především velké množství právních souvislostí, kde by naše společnost – značně byrokraticky nastavená – nezvládla nápor zejména legislativních a administrativních následků. Starostka obce **Čemíny** uvedla, že v tomto smyslu zastává naprosto stejný názor, že pokud by se zavedla přímá volba starosty například pouze v malých obcích s počtem obyvatel do třech tisíc, nelze toto legislativně zvládnout a dále podotkla, jak by to bylo nadále řešeno, pokud je obec například těsně pod hranicí třech tisíc obyvatel a je předpoklad, že počet obyvatel poroste, aby to nebyla další zátěž pro voliče, že v případě jedné komunálních voleb volí starostu přímo a za čtyři roky již starostu nevolí přímo a je zvolen z řad zastupitelů. Starostka obce **Újezd nade Mží** dodala, že by to způsobilo rozsáhlé zmatky v tom, jak vlastně budou voliči volit. I nyní se setkává zejména u starších občanů s tím, že dávají preferenční hlasy na kandidátní listině svému favoritovi s tím, že automaticky předpokládají, že mu dávají hlas proto, aby byl zvolen starostou. Většina z nich ani neví, jakým způsobem se přepočítávají hlasy. Také by se celoplošným zavedením přímé volby předešlo diskriminačním pocitům. Starostka města **Město Touškov** zastává názor, že pokud zavedení přímé volby starosty tak rozhodně v rámci celé České republiky, protože si nedovede představit jak občanům vysvětlit rozdíl, proč Frantu z Kotěhůlek můžou volit občané, když Pepíka ze Lhoty volí zastupitelstvo. Občan rozdíl v počtu obyvatel tolik nevnímá. Starostka obce **Kozolupy** by v případě nutnosti zavedení přímé volby starosty preferovala jako první zavedení v obcích do třech tisíc obyvatel a následně po zjištění všech kladů a záporů, případně rizik by souhlasila s názorem zavedení přímé volby starosty v rámci celé České republiky. Starosta obce **Myslinka** je v případě zavedení přímé volby starosty pro zavedení celoplošné, v rámci celé České republiky a to z již výše zmiňovaných důvodů, viz starostka Města Touškova a Újezda nade Mží. S názorem starostky města Město Touškov se v plném rozsahu ztotožnil i starosta obce **Vochov**. V rozdělení podle počtu obyvatel při zavádění přímé volby starosty spatřuje zejména velké legislativní problémy. Starosta obce **Pernarec** nedoporučuje zavedení přímé volby starosty pro žádnou obec, protože se v mnoha případech může stát, že bude proti sobě stát přímo zvolený starosta (ať už nejsilnější osobnost, nebo ten který nejlépe zvládl marketing, nebo do něj vložil nejvíce peněz), a na druhé straně zastupitelé, kteří s ním nebudou spolupracovat.

Diskuzi k výše uvedeným otázkám uzavřel starosta obce **Bdeněves**. Uvedl, že ve všech modelech je třeba vyvážit poměr kompetence a odpovědnost a v případě orgánů starosta – rada obce – zastupitelstvo obce jde o spojité nádoby. Za svoji osobu uvedl, že by ani o více kompetencí jako starosta nestál, a že pokud má starosta důvěru zastupitelstva, může mu zastupitelstvo i za stávajícího modelu další kompetence svěřit. Na závěr dodal, že není příznivcem „one man show“, ale spíše kolektivního rozhodování.

7.2.2 Zástupci městského obvodu Plzeň 1

V této skupině se jako první ujal slova k otázce číslo jedna, **Štěpán Krňoul**. Souhlasí se zavedením přímé volby starosty, ale zároveň dodává, že v tom případě by se měl přímou volbou volit i hejtman. Jako určitý precedens uvádí přímou volbu prezidenta. Na toto reagoval **Jiří Winkelhöfer**, že je jednoznačně proti přímé volbě starosty. Své důvody pro tento názor neuvedl. **Ivana Mádlová** k této otázce uvedla, že jako kandidátka ANO 2011 se jednoznačně přiklání k názoru zavedení přímé volby starosty a že tento krok je podporován hnutím ANO 2011 i na celorepublikové úrovni. **Miroslav Brabec** uvedl, že se zavedením přímé volby starosty nesouhlasí a to z důvodu možného velkého množství kandidátů, z nichž někteří vůbec nemusí být obeznámeni s chodem obce či úřadu. Toto by mohlo následně narušit celkový chod obcí. Dodal, že ani případné velké množství kandidátů není dle jeho názoru přínosem pro občany. **Jiří Uhlík** rovněž uvedl, že není pro zavedení přímé volby starosty.

K otázce mechanismu případné přímé volby se opět jako první vyjádřil **Štěpán Krňoul**. Uvedl, že pokud ano, tak prostou většinou, tedy tak, že který kandidát obdrží nejvíce hlasů, byť třeba byt' o jeden jediný, tak se stává starostou. Dle jeho názoru by se tím i zvýšil zájem o komunální volby a vzrostla by volební účast. **Jiří Winkelhöfer** uvedl, že vzhledem ke své předchozí odpovědi o tomto neuvažoval a nebude se tedy k otázce vyjadřovat. **Miroslav Brabec** je dle svých slov, zastáncem dvoukolové volby na principu volby prezidenta republiky. Dodal však, že skutečně není pro zavedení přímé volby starosty, proto tuto otázku bere jako hypotetickou. **Ivana Mádlová** sdělila, že to neví, že o tom zatím nepřemýšlela, ale že pokud by k volbě docházelo absolutní většinou, pak by se musel změnit dosavadní volební systém. **Jiří Uhlík** sdělil,

že vzhledem k tomu, že není pro zavedení přímé volby starosty, nad touto otázkou se nezamýšlel.

Ke třetí otázce uvedl opět **Štěpán Krňoul**, že není nutné zvyšovat kompetence starosty a pokud ano, tak jen v omezené míře, kdy by mohl starosta převzít část odpovědnosti rady obce a rozhodoval by v samostatné působnosti. **Jiří Winkelhöfer** nesouhlasí se změnou kompetencí starosty v případě zavedení přímé volby starosty, vzhledem k tomu, že nesouhlasí s přímou volbou starosty jako takovou. **Ivana Mádlová** jednoznačně prohlásila, že ano, kompetence by se musely změnit, zejména by bylo nutné posílit kompetence starosty v exekutivě. **Miroslav Brabec** je zastáncem kolektivního rozhodování, tj. kompetence starosty by nerozšiřoval, ponechal by stávající rozsah a zachoval rozhodovací pravomoc v první řadě zastupitelstvu. **Jiří Uhlík** uvedl, že pokud by skutečně k zavedení přímé volby starosty došlo, kompetence starosty by se změnit měly.

K otázce rizik spojených s nepřímou volbou se vyjádřila **Ivana Mádlová** a uvedla, že v případě přímé volby by se starosta mohl dostat do situace, že by zůstal sám jediný v kruhu tradičních stran. Při současné, nepřímé volbě starosty žádná rizika nespátřuje. **Štěpán Krňoul** uvedl, že rizikem je, že starostou může být zvolen i například kandidát, který se do zastupitelstva obce vůbec nedostal. Jako příklad uvedl město Všeruby, kde starosta bohužel zemřel v průběhu výkonu mandátu a novým starostou se stal člověk, který se dostal do zastupitelstva až na základě uvolnění mandátu zastupitele za zemřelého starostu, jelikož byl prvním náhradníkem. **Miroslav Brabec** nevidí v současné legislativní úpravě volby starosty téměř žádná rizika, snad jen jak uvedl Štěpán Krňoul, že starostou se může stát člověk, který původně ani nebyl zvolen členem zastupitelstva a byl pouze náhradníkem. **Jiří Uhlík** dodal, že v případě nepřímé volby starosty navrhuje kandidáta na starostu příslušný poslanecký klub politické strany a nezáleží na pořadí zvoleného zastupitele. Z toho vyplývá, že starostou nemusí být vždy zastupitel, který získá největší počet preferenčních hlasů. **Jiří Winkelhöfer** nespátřuje v současném systému volby starosty žádná rizika.

K otázce celkového zhodnocení přímé volby starosty uvedl **Štěpán Krňoul**, že pokud zavádět přímou volbu starosty, tak v každém případě celoplošně tzn. ve všech obcích. Zvýšil by se zájem voličů i o komunální volby, starosta by měl pevnější pozici, tedy velmi silný mandát. Voliči by se mohli více ztotožnit s obcí a zajímat se o veřejné

dění. V městských obvodech a v řadě měst občané mnohdy ani netuší, jak vypadá jejich starosta, nebo kdo jím vlastně je. **Miroslav Brabec** preferuje v případě přímé volby starosty tuto volbu ihned nastavit v rámci celé České republiky bez ohledu na počet obyvatel obce. Pokud by došlo k postupnému zavádění této volby, nebo zavedení jen v menších obcích, nastal by rozkol a zmatky mezi občany, kdo a jak má volit a proč je tomu tak. **Ivana Mádlová** uvedla, že dle jejího názoru by začala se zaváděním přímé volby postupně na malých obcích, aby se ukázaly zkušenosti, problémy, pozitiva a bylo patrné, co to udělá v praxi za stávajícího politického zřízení tj. zavedených celorepublikových politických stran versus jeden apolitický starosta z místních, dále přepočtu mandátů v obecních zastupitelstvech a s volebním systémem. **Jiří Uhlík** uvedl, že jak bylo vidět v případě volby prezidenta, došlo k rozdělení společnosti na dva odlišné tábory. Předpokládá tedy, že k tomu bude docházet vždy a na všech úrovních samosprávy. Dále poukázal na finanční náročnost volební kampaně při přímé volbě starosty například statutárních měst. Tyto náklady většinou nesou politické strany, v případě přímé volby starosty by tyto náklady nesli samotní kandidáti. Z toho tedy vyplývá, že větší šance budou mít kandidáti, kteří budou mít více finančních prostředků. **Jiří Winkelhöfer** uvedl, že se touto otázkou nezabývá vzhledem k postoji, který k přímé volbě zaujal hned v první otázce.

7.2.3 Řadoví občané

Jan Cina k otázce zavedení přímé volby starosty uvedl, že pochopitelně přímou volbu starosty zavést lze, procedurálně v tom problém nevidí. Má to pochopitelně své výhody a samozřejmě i celou řadu nevýhod. Naopak **Jan Mráz** uvedl, že přímou volbu starosty jednoznačně nezavádět, jedná se o nesystémový a populistický přístup. Starosta pro svoji činnost potřebuje radu, která má většinu v zastupitelstvu. **Václav Dušek** k tomuto dodal, že je rovněž pro zavedení přímé volby starosty s tím, že je obecně pro přímou demokracii a že i v tomto případě by uvítal možnost občanů zvolit si do čela své obce starostu přímou volbou. **Kateřina Rýglová** není pro zavedení systému přímé volby starosty, nemyslí si, že je to dobrý systém pro malé obce. **Danuše Majorová** je jednoznačně pro zavedení přímé volby starosty.

K mechanismu přímé volby starosty v případě jejího zavedení uvedl **Jan Mráz**, že vzhledem k tomu, že není příznivcem přímé volby, nepřemýšlel nad tím, jakým mechanismem by případná volba měla probíhat. **Jan Cina** sdělil, že dle jeho názoru je mechanismů několik. Buď přímou většinovou volbou, nebo by to mohlo být na základě toho, kolik ten daný kandidát dostal preferenčních hlasů a i v tomto ohledu lze k tomu přistupovat dvěma způsoby: Starostou by se stal člověk, který by získal nejvíce preferenčních hlasů nebo starosta vítězné strany s největším počtem preferenčních hlasů.

Danuše Majorová zastává názor, že starosta v případě přímé volby by měl být zvolen absolutní většinou. **Kateřina Rýglová** dodala, že pokud by byl systém přímé volby starosty zaveden, tak u větších obcí, alespoň nad jeden tisíc pět set obyvatel a dvoukolovou volbou. Je však pro zachování nynějšího způsobu volby. **Václav Dušek** by využil model krajských voleb na Slovensku, tedy dvoukolovou volbu, pokud by kandidát v prvním kole nedostal nadpoloviční většinu hlasů.

Ke změně kompetencí v souvislosti se zavedením přímé volby starosty uvedl **Václav Dušek**, že by musela nastat systémová změna. Nesmělo by dojít k situaci, že by přímo zvolený starosta neměl kompetence cokoliv prosadit v případě, že by jeho strana zůstala v zastupitelstvu v menšině. Kompetence starosty by se tedy v některých ohledech měly o něco rozšířit, ale současně při rozhodování o klíčových otázkách by měla být ponechána odpovědnost celého zastupitelstva. **Jan Cina** sdělil, že tato otázka je na zvážení, protože v mnoha obcích by díky tomuto mohla nastat určitá patová situace, kdy přímo zvolený starosta nebude mít potřebnou sílu své kroky prosadit v zastupitelstvu, tudíž by to v mnoha směrech mohlo být kontraproduktivní. Každopádně pokud by měla nastat přímá volba starosty, tak systémová změna je nezbytná. Pokud by měla být přímá volba jen v tom, že kandidát získá nejvíce hlasů bez ohledu na to zda má potřebnou sílu jeho strana v zastupitelstvu a měl by kompetence jako doposud, mohlo by to v řadě obcí způsobit problémy. **Jan Mráz** dodal, že ho nenapadá funkční uspořádání, kde by posílení kompetencí starosty kompenzovalo nesystémovost přímé volby a nevedlo k demokratickému deficitu. **Danuše Majorová** si myslí, že kompetence starost by měly být rozšířenější, protože by tím získal větší důvěru. **Kateřina Rýglová** sdělila, že pokud by se starosta volil přímo, je zde riziko, že se jím stane nekompetentní osoba. Například nejpopulárnější štamgast ze vsi. Ten je sice populární, ale vůbec nemusí tušit, jaká agenda a jak se na obci řeší. Z tohoto důvodu si myslí, že by měly být kompetence starosty naopak

nižší a zvolený starosta by měl být více pod drobnohledem ostatních zastupitelů a občanů dané obce.

K rizikům nepřímé volby starosty uvedl **Jan Cina**, že jak již zmínil, určitá rizika by to mělo. Vidí je především v tom, že přímo zvolený starosta by neměl potřebnou většinu v zastupitelstvu ani v radě, tudíž by veškeré jeho kroky mohlo zastupitelstvo s radou blokovat. V tomto případě by nebyla přímá volba starosty moc ku prospěchu věci. Další věc je za jakých podmínek by bylo možné takto zvoleného starostu v případě nutnosti odvolat a kdo by ho nahrazoval. Přímá volba starosty je líbivé téma, ale není dle jeho pohledu až tak jednoduché to systémově nastavit, aby pak nebyla obec čtyři roky blokována. **Danuše Majorová** dodala, že s nepřímou volbou starosty nemusí občané souhlasit, protože ho ve většině případů vybírá vítězná strana ze svých řad, což se nemusí slučovat s přáním občanů dané obce. **Jan Mráz** upřesnil, že se vlastně jedná o stávající stav volby starosty a rizikem je samozřejmě zablokování radnice v případě neprofesionálního přístupu zastupitelstva a osobních animozit v menších obcích. **Kateřina Rýglová** v rámci této otázky uvedla, že nepřímá volba starosty je stávající systém volby. Nemyslí si, že by tento dosavadní systém byl špatný. Lídr strany, případně hnutí, která zvítězí, se tímto zaručuje, že zvolili vhodného kandidáta. Pokud starosta nevykonává svou funkci dobře, zpravidla zdiskredituje nejen sebe, ale i politickou stranu nebo hnutí, které reprezentuje. Předpoklad je, že strana nebo hnutí fungují na nějaké úrovni a hájí veřejné zájmy a blaho obce. **Václav Dušek** k této otázce uvedl, že nepřímá volba starosty probíhá v aktuálním komunálním volebním systému. Hlavní riziko spatřuje právě v tom, že se často díky politickým dohodám stane starostou někdo jiný, než si občané přáli. U přímé volby může být rizikem naopak to, že lidmi zvolený starosta nemusí mít dostatečně kompetence k tomu, aby prosadil věci, pro které byl zvolen.

K poslední otázce celkového zhodnocení zavedení přímé volby starosty uvedl **Jan Mráz**, že by přímou volbu nezaváděl nikde. **Václav Dušek** naopak zastává názor, že by přímou volbu starosty zavedl určitě v obcích a městech nad dva tisíce obyvatel. V menších obcích spatřuje riziko při zavedení přímé volby starosty v tom, že dotýčný kandidát nedokáže často rozpoznat, jak velké sousto a odpovědnost na sebe kandidaturou nakládá a vše si může uvědomit až v momentě, kdy bude on i obec v nemalých problémech. V malých obcích často nepotřebuje ke zvolení tolik hlasů, a proto tam taková skutečnost může snadno nastat. Naopak ve větších obcích a městech už kandidát musí

vynaložit nemalé úsilí, aby přesvědčil značný počet voličů, kteří mu vyjádří svým hlasem důvěru. **Jan Cina** si myslí, že tohle omezení by bylo určitě vhodné vzít v potaz, obzvláště pokud by se změnila pouze volba starosty a volba všech ostatních volených zástupců města by zůstala v současné podobě. Na malých obcích to politikaření není až tak velké, většinou se tam všichni znají a i pokud by starosta neměl potřebnou většinu v zastupitelstvu, určitě je velmi pravděpodobnější, že najde konsenzus napříč zastupitelstvem v menší obci než ve větším městě. Nicméně i v té malé obci vidím velké riziko toho, že by zastupitelstvo mohlo starostu cíleně blokovat. **Kateřina Rýglová** není pro žádné změny volebního systému v České republice. Myslí si, že momentální volební systém je v pořádku a je funkční. V případě přímé volby starosty jde o skvělý ideologický základ, ale v praxi a v našem prostředí, je dle jejího názoru, nerealizovatelný. Pokud by se mělo ke schválení tohoto systému schylovat – i když tomu historie nenasvědčuje viz. jednání Parlamentu české republiky v roce 2014 a 2016 – tak je pro zavedení přímé volby ve větších obcích, kde je trocha anonymity. Jenom popularita není dobrá rekvizita pro úspěch. Ale je to v politice důležitý aspekt. Současně by ale kandidát na tento post měl mít určité zkušenosti, nadhled, být moudrý a mít zájem o své okolí. **Danuše Majorová** je příznivcem zavedení přímé volby starosty v celé České republice, dle jejího názoru nemá smysl obce rozdělovat podle počtu obyvatel, aby některé přímou volbu starosty měly zavedenou a jiné ne. Způsobilo by to zmatky.

Jan Cina uvedenou problematiku na závěr diskuze shrnul. Pokud by měla přímá volba starosty probíhat tak, že automaticky vyhraje člověk, který získá jen největší počet preferenčních hlasů bez ohledu na rozložení mandátů ostatních stran, tak jsem rozhodně proti. Řadu obcí by to zablokovalo a ty situace by bezpochyby nastali v řadě obcí napříč republikou.

8 Závěry z jednotlivých diskuzí

8.1 Dílčí závěr z první skupiny

Dílčí závěr z odpovědí této skupiny lze prezentovat tak, že vybraní respondenti z uvedených obcí se nepřiklánějí k zavedení přímé volby starosty a to zejména z důvodu nutných legislativních změn, které by s takto zavedenou volbou starosty musely být učiněny. Další riziko spatřují v případném osamocení starosty v zastupitelstvu obce a narušení kolektivní odpovědnosti zastupitelů. Převažuje názor, že i nadále by mělo probíhat kolektivní rozhodování. V otázce mechanismu přímé volby starosty, v případě jejího zavedení, se většina zástupců obcí přiklonila ke dvoukolové volbě. V otázce rizik nepřímé volby starosty jsou rizika spatřována v obou situacích a to jak při přímé, tak i při nepřímé volbě starosty. Z odpovědí na poslední otázku vyplynulo, že oslovení představitelé obcí se jednoznačně shodli, že v případě zavedení přímé volby starosty by tato měla být zavedena celoplošně v rámci celé České republiky, bez ohledu na počet obyvatel obcí či měst. Hlavním důvodem byly uváděny případné zmatky a složité vysvětlování občanům, proč je volba starosty v každé obci nastavena jinak.

8.2 Dílčí závěr z druhé skupiny

Dílčí závěr z odpovědí této skupiny k první otázce je nerozhodný, nelze tedy z těchto odpovědí určit jednoznačný závěr, ke kterému by se klonila většina dotázaných. Nad otázkou číslo dvě se dle odpovědí většina dotázaných nezamýšlela, nedokázali tedy jednoznačně sdělit, jaký mechanismus volby by upřednostnili. Kompetence starosty by se rozhodně změnit měly a tento názor zastává většina dotázaných. Rizika nepřímé volby starosty jsou spatřována převážně v tom, že starostou se může stát i kandidát, který se do zastupitelstva normální volbou nedostal a mohl být jen náhradníkem. Není tedy tím pravým, kterého by si občané zvolili. Ani v poslední otázce zavádění přímé volby starosty nenastala shoda a odpovědi jsou nevyvážené. Nelze tedy z odpovědí vyjádřit závěr, zda zavést přímou volbu starosty celoplošně v rámci celé České republiky, nebo postupně počínaje malými obcemi, nebo přímou volbu zavést pouze u malých obcí, například do třech tisíc obyvatel.

8.3 Dílčí závěr z třetí skupiny

V této skupině, byť jen těsnou většinou převládá souhlasné stanovisko se zavedením přímé volby starosty. Ve věci mechanismu přímé volby starosty se odpovědi respondentů tříští a zde nelze říci, že by některý z mechanismů převažoval nad ostatními. V otázce třetí převažuje názor dotazovaných, že kompetence starosty by měly být rozšířenější, ale současně zde spatřují rizika, že by byla v některých věcech oslabena funkčnost zastupitelstva obcí. Další riziko spatřují v možné osamocení starosty proti zastupitelstvu. Rizika nepřímé volby starosty, což je současný systém, spatřují zejména v tom, že ne vždy musí být starostou ten, koho chtějí občané, vzhledem k tomu, že starostu volí ze svých řad většinou vítězná strana. V otázce, zda zavést přímou volbu starosty celorepublikově, nebo pouze u obcí s danou hranicí počtu obyvatel se názory opět různí, ale většina z dotázaných se přiklání k názoru zavedení přímé volby starosty v obcích nad tři tisíce obyvatel. Jako důvody pro tento názor jsou uváděny větší anonymita, nutná větší snaha kandidáta k získání důvěry svých voličů a v neposlední řadě obava při zavedení této volby na malých obcích z nekompetentností a neznalostí potencionálně zvoleného starosty.

9 Závěr

Předmětem této práce jsou komunální volby a s nimi spojené případné zavedení přímé volby starostů obcí a měst. Cílem této práce bylo zjistit, jak se k případnému zavedení přímé volby starosty staví a jaký názor zastávají starostové municipalit s počtem obyvatel do třech tisíc, dále názory a postoje k této problematice, zástupců městského obvodu a v neposlední řadě názory řadových občanů. Dále bylo cílem posoudit, zda by zavedení přímé volby starosty v normativním nastavení územní samosprávy českých municipalit bylo vhodné a případně za jakých podmínek. Pro zjišťování postojů a názorů dotazovaných byla pro tuto práci zvolena metoda kvalitativního výzkumu focus group, vzhledem k tomu, že zajišťuje rychlejší tempo získání povědomí o názorech a postojích specifické skupiny osob. Jedná se o techniku vedení skupinových rozhovorů, využívající skupinové dynamiky. Skupinový rozhovor byl zaměřen na téma možného zavedení přímé volby starostů a s tím souvisejících legislativních změn.

Teoretická část práce je zaměřena zejména na seznámení se se současnou legislativou komunálních voleb, formální postavení starostů v samosprávě obcí a měst a zaměření se na problematiku jejich současné volby. Neméně důležitou součástí teoretické části je shrnutí současných kompetencí starostů obcí.

Praktická část práce se zaměřuje na rozbor pozitiv i negativ zemí, kde již je přímá volba starostů zavedena, na způsob volby přímo voleného starosty, jeho funkční období a v neposlední řadě i na omezení, například věková, která s přímou volbou starosty v těchto zemích souvisí. Jsou zde představeny volby starosty v Maďarsku, Polsku, Slovensku, Spolkové republice Německo a Rakousku.

V Maďarsku je systém volby starosty upraven nejprve pro obce s počtem obyvatel do 10 000 obyvatel, v obcích s vyšším počtem obyvatel byl starosta i nadále volen zastupitelstvem dané obce. Výkonem státní správy je pověřen pouze starosta a zastupitelstvo nemá právo přezkoumávat rozhodnutí starosty. Starosta je neodvolatelný a jedinou možností odvolání je rozpuštění celého zastupitelstva. Mechanismem volby je většinový dvoukolový systém.

Polsko přistoupilo k přímé volbě starosty v roce 2002, a touto volbou je starosta volen ve všech obcích bez ohledu na počet obyvatel. Mechanismem volby je většinový dvoukolový systém.

Slovensko má za obecnou platnost, že starosta vykonává pravomoci ve všech oblastech, ve kterých nemá explicitně pravomoci zákonem garantováno zastupitelstvo. Členové zastupitelstva obce mohou starostu interpelovat, dále mohou vyhlásit hlasování občanů o odvolání starosty. Důvody případného odvolání jsou taxativně vymezeny. Zde je k volbě starosty využit jednokolový systém relativní většiny.

Ve Spolkové republice Německo byl systém přímé volby starosty zaveden pouze v některých spolkových zemích v závislosti na vlivu okupační správy. V ostatních spolkových zemích je zavedení přímé volby starosty předmětem diskuzí od doby sjednocení Německa. I zastupitelstva obcí v Německu jsou přímo volená. Volba zde probíhá většinovým dvoukolovým systémem. Pokud nezíská žádný z kandidátů v prvním kole více, než 50% hlasů, koná se kolo druhé.

V Rakousku se volí přímou volbou celé zastupitelstvo obcí. Takto zvolené zastupitelstvo zvolí ze svých řad starostu. Vlastní volba starosty obvykle probíhá na principu dvoukolové absolutní většinové volby s postupem dvou nejsilnějších kandidátů do druhého kola.

V České republice na základě diskuzí dotazovaných respondentů vyplynulo, že většina těchto dotazovaných se kloní k názoru přímou volbu starosty v České republice vůbec nezavádět. Zejména politici, kteří byli dotázáni v rámci diskuze, spatřují v tomto systému volby starosty obce rizika. Jako hlavní riziko vidí zejména v případném osamocení starosty vůči ostatním členům zastupitelstva s tím, že starosta by se mohl dostat do opozice vůči celému zastupitelstvu a zůstat tak v případě rozhodování osamocen. Toto stanovisko zastávají většinou starostové menších obcí. Zástupci městského obvodu se dle výsledků diskuze jednoznačně nepřiklonily ani k zavedení přímé volby, ale ani k jejímu odmítnutí. Se zavedením přímé volby souhlasí zejména řadoví občané, kteří by si svého starostu rádi volili tzv. napřímo, neboť ne vždy souhlasí s tím, kdo byl zvolen zastupitelstvem obce jako starosta. V menších obcích už dokonce taková neoficiální „přímá volba starosty“ probíhá. Většina občanů, zejména starších ročníků, jde volit při komunálních volbách s tím, že „to tam hodí tomu starostovi“. Neví většinou o tom,

že na počtu preferenčních hlasů, které tomu „svému starostovi“ dají, vlastně vůbec nezáleží a že svůj hlas dávají celé straně, potažmo spolku. Dochází pak často k nespokojenosti občanů s tím, kdo vede po dobu čtyřletého období obec.

V rámci celkového shrnutí této práce je nutné také podotknout, že jako mechanismus přímé volby starosty, v případě jejího zavedení, je preferován dvoukolový systém a to jak na úrovni menších obcí, tak i města.

V rámci ankety Svazu měst a obcí by se zavedením přímé volby starosty nesouhlasilo 63% starostů, což v této konkrétní otázce koresponduje s výsledkem této práce. Naopak z analýzy Ministerstva vnitra vyplynulo, že zavedení přímé volby starostů podporují 2/3 obcí, zejména těch menších. Kabinet Petra Nečase schválil již v roce 2012 ústavní novelu, podle které by v budoucnu mohli občané v některých obcích volit starosty přímou volbou. Tato volba by ovšem byla omezena pouze na obce, které nemají obecní radu. Předpokládalo se, na základě ústavní novely, že první přímá volba starostů proběhne již při komunálních volbách v roce 2014. K tomu však nedošlo.

Je třeba zmínit, že dotazovaní respondenti jsou skutečně jen malou částí, která projevila svůj názor a tyto jejich názory nelze v žádném případě zobecňovat v rámci celé České republiky.

Otázka přímé volby starosty zůstává tedy pro Českou republiku nadále otevřena a nelze říci, že by jedna z variant, ať už přímá volba starosty, nebo zachování současného legislativního nastavení, měla jednoznačně větší podporu jak voličů, tak současných starostů obcí. V této otázce je tedy budoucí vývoj těžko odhadnutelný a není předpoklad, že do roku 2018, kdy proběhnou další komunální volby, se něco v současném nastavení volby starosty změní. Vzhledem k již poměrně krátkému času, který do komunálních voleb zbývá, není možné, s největší pravděpodobností, stihnou změnit volební zákon a veškeré s tím související legislativní procesy.

10 Seznam použitých zdrojů

Arthur Edwards and Job van der Meer: Germany: Administration Meets Community: In: H. Daemen & L. Schaap (eds). *Citizen and city; developments in fifteen local democracies*. Delft: Eburon, 2000, str. 95-109.

BALÍK, Stanislav, Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. 1. vyd., Praha: Grada Publishing a.s., 2009. 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

ČERMÁK, Daniel a kol. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě*. 1. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) a Sociologický ústav AV ČR v.v.i., 2011. ISBN 978-80-7419-067-4 a ISBN 978-80-7330-202.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK Jan, *Demokracie v lokálním politickém prostoru. Specifika politického života v obcích ČR*. 1. vyd., Praha: Grada Publishing a.s., 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

ČMEJREK, Jaroslav, KUBÁLEK, Michal, PÁTEK, Zdeněk, DOSTÁL Pavel. *Moderní společnost a problémy politiky*, 3. vydání, Praha: Česká zemědělská univerzita, 2007, 304 s. ISBN 978-80-213-0841-1

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008, 165 s. ISBN 978-808-7197-004.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, LUHANOVÁ, Marta. *Politika v regionálním rozvoji: úvod do studia*. 1. vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2006, 162 s. ISBN 80-213-1157-6.

HLOUŠEK, V., CHYTILEK, R., KOPEČEK, L., STRMISKA M. *Politické strany moderní Evropy*, Praha: Portál 2005, 530 s. ISBN 80-7367-038-0.

HYŠKOVÁ, S., *Politické aspekty územní samosprávy stranický systém obce Vochoz*, Provozně ekonomická fakulta - Česká zemědělská univerzita v Praze, 2015

J. A. Chandler: *Místní správa v liberálních demokraciích*, Doplněk, Brno 1998
Vladimír

Jüptner, P., Polinec, M., Švec, K. *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK, 2007

JÜPTNER, Petr. *Komunální politika a politické modely*. *Politologická revue* č. 2, 2004, 80-101 s. ISSN 1211-0353.

Klokočka: *Ústavy států Evropské unie*, Linde, Praha 2005

PRŮCHA, Petr, SCHELLE, Karel, *Základy místní správy*. 1. vyd., Brno: Iuridica Brunensia, 1995. 189 s. (Právo a současnost sv. 1) ISBN 80-85964-00-7.

RYŠAVÝ, Dan, ŠARADÍN, Pavel *Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě*. 1. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 192 s. ISBN 978-80-7419-042-1.

SARTORI, Giovanni, *Strany a stranické systémy, schéma pro analýzu*, 1. vydání, dotisk, Brno – Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 467 s. ISBN 80-7325-062-4.

Syllová, Pítrová, Paldusová a kol: *Lisabonská smlouva, komentář*. C.H. Beck, Praha 2010

VALEŠ, Lukáš a kol., *Politologické aspekty veřejné správy*, 1. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 246s. ISBN 80-7380-010-1.

Internetové zdroje:

Analýza zavedení přímé volby starostů [online]. [cit. 2017-09-02]. Dostupné z: www.mvcr.cz/odk2/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx

BLÍŽKOVSKÝ, Radek. NĚMEC „Jan. *Právní úprava volební povinnosti ve vybraných zemích*. Parlamentní institut. Studie č. 1.224, leden 2013 [online]. [cit. 2017-02-08]

Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG) [cit. 18. 2. 2017]. Dostupný z WWW: bka.gv.at/DocView.axd?CobId=52166

Bürgermeisterwähler - Infoseite.slpb.de [cit. 18. 2. 2017]. Dostupný z WWW: infoseit.en.slpb.de/politik/sachsen/sachsen-allgemein/kommunalwahlen/buergermeist.erwahlen/.

ČMEJREK, Jaroslav. *Demografický deficit v lokálním politickém prostoru ČR: možnosti a meze analýzy*. Acta Politologica, 2013, s. 178-186. ISSN 1803-8220.

Deník Referendum [online]. [cit. 2017-09-02]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/tisk/12395-vlada-schvalila-primou-volbu-starostu/>

Gemeindeordnung für den Freistaat Sachsen (SächsGemO), Rechtsbereinigt mit Stand vom 1. Januar 2014 [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z WWW: infoseiten.slpb.de/fileadmin/daten/dokumente/Gemeindeordnung_2014.pdf

Gesamte Rechtsvorschrift für Tiroler Gemeindevahlordnung (TGWO) 1994 [cit. 18. 2. 2017]. Dostupný z WWW: ris.bka.gv.at/Gelt.endeFassung.wxe?Abfrage=LrT&Gesetzesnummer=20000186.

Gesamte Rechtsvorschrift für Salzburger Gemeindevahlordnung 1998 (SGWO) [cit. 15. 2. 2017]. Dostupný z WWW: ris.bka.gv.at/Gelt.endeFassung.wxe?Abfrage=LrSbg&Gesetzesnummer=10001108&ShowPrintPreview=True.

Gesamte Rechtsvorschrift für Kärntner Gemeinderats- und Bürgermeisterwahlordnung 2002 (K-GBWO) [cit. 15. 2. 2017]. Dostupný z WWW: ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=LrK&Gesetzesnummer=20000047.

Gesamte Rechtsvorschrift für Oö. Kommunalwahlordnung 1994 [cit. 19. 2. 2017]. Dostupný z WWW: ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=LrOO&Gesetzesnummer=10000481&ShowPrintPreview=True.

Gesamte Rechtsvorschrift für Gemeindevahlordnung (Burgenland) 1992 [cit. 19. 2. 2017]. Dostupný z WWW: ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=LrBgl&Gesetzesnummer=10000304.

Gesetz über die Kommunalwahlen im Freistaat Sachsen (Kommunalwahlgesetz - KomWG) vom 5. September 2003 [cit. 18. 2. 2017]. Dostupný z WWW: smi.sachsen.de/download/SMI/KomWG_2003.pdf

JÜPTNER, Petr. *Komunální koalice a politické modely*, Politologická revue, 2004, roč. 10, č. 2, s. 81-101. ISSN 1211-0353.

JÜPTNER, Petr. *Ministerská diskuze k případnému zavedení přímé volby starostů: velmi nízká priorita?* Acta Politologica, 2009, s. 305-331. ISSN 1803-8220.

JÜPTNER, Petr. *Přímá volba starostů v evropské komparaci a české diskusi*. Acta Politologica, 2012, Vol. 4, No. 3, s. 232-245. ISSN 1803-8220.

KOLMAN, Petr. *Ústav práva a právní vědy*, 2010.

KUTA, Martin, PECHÁČEK, Štěpán. *Přímá volba starostů*. Parlamentní institut. Studie č. 5.305, říjen 2014, [online]. [2017-02-08].

Ústava maďarské republiky 1949 – 2011. [online]. [cit. 2016-27-12]

Webové stránky města Plzně, dostupné z www.plzen.eu

Webové stránky Českého statistického úřadu, dostupné z www.czso.cz

Základní zákon Maďarska -platný od 1. ledna 2012. [online]. [cit. 2016-28-12]

Prameny práva

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 369/1990 Zb., o obecnom zriadeni, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č 346/1990 Zb. O volbách do samosprávy obcí

11 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – počet členů zastupitelstva dle velikosti obce